...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

УРЯАД ҮНЭН

Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...0184) | 1963 оной майн 26, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ...

Нүхэр Д. Х. Раднаевае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

25 жэлдэ таһалгаряагүй трактористаар ажаллажа байһантайнь дашарамдуулан, ажалдаа ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө Баргажанай колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин Дэрээнэй совхозой трактористка нүхэр **Дыжидма Хобраковна РАДНАЕВАЕ** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ хото. Соведүүдэй Байшан.
1963 оной майн 25.

...АХА ДҮҮ ЁҺОНОЙ ХАНИ ...САЛНАЙ ТОЛОТОМО ГЭРШЭ

...тско-кубинска хамтын мэдүүлгэ

...й Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Ми...дэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой ...Республикын Социалис революциин ...Национальна хүтэлбэриин Нэгэдэхи ...онно правительствын Премьер-Ми...стро Рус, тэрээнтэй хамта Кубаһаа ...апрелиин 27-һоо майн 24 хүрэтэр ...хани ёһоор айлшалаа.

...айлшад Советскэ Союз соогуур аян... Кубын түлөөлэгшэдые совет хүнүүд ...халуунаар амаршалаа. Москвада, ...Союзай бусад городуудта болоһон ...Фидель Кастро хабаадалсаа. Кубын ...ин аяншалга, хүдэлмэришэдтэй, кол... культурын ажал ябуулагшадтай, ...тнүүдтэй тэрэнэй уулзалга Совет... Кубын Республикын арадуудай аха ...ае эли тодоор харуулаа.

...даа, Москва шадар амархадаа Фи... Хрущевтой уулзаа, хөөрэлдөө. Эдэ ...советскэ талаһаа КПСС-эй болон Со... хүтэлбэрилэгшэд, Кубын талаһаа— ...но правительствын Премьер-Министр... нүхэдүүд хабаадалсаа.

...Кубын Республикын хоорондо аха ...халуун харилсаае, холбоо барисаае ...н бэхижүүлхэ асуудалнуудаар, тэрэ... хамаатай уласхоорондын асуудал...нүүдэй үедэ сэхэ руунь, али бүхы ...даа тэдэнэр мэдэлсэһэн байна. Улас...ришэнэй хүдэлөөнэй шухалын шу...ые нүхэд Н. С. Хрущев, Фидель Ка...һэн байна.

...гээ хүсэдөөр олголсолгын оршон ...уулзалганууд болон хөөрэлдөөнүүд ...н бүхы асуудалнуудаар хоёр талын ...ай байһые харуулаа.

...ска хамтын мэдүүлгын түрүүшын ...аагдана. Социалис общество амжал...жа байһан Кубын баатарлиг ара...ай арадууд халуунаар амаршална. ...й демократическа, империализмда ...ше элитэ ехэ революционер, Кубын ...ар Фидель Кастро түрүүтэй Кубын ...н таряашад хэһэн байна. Тэдэнэр ...уазин болон хариин монополинуудай ...улзан абаад, Америкэдэ түрүүшын ...байгуулаа. Энэнь дэлхэйн мүнөөнэй ...шухала ушар болоһон байха юм.

...болон соёл культурын байгуулал...адай амжаһан ехэ туйлалтанууд со...уулна. Нүхэр Фидель Кастро түрүү...олюциин Нэгэдэмэл партиин хүтэл...дал зохёон байгуулжа байһан Ку...харгасаалтай байһанай ашаар, социа...й оронуудай аха дүүгэй талархалай ...ашаар эдэ амжалтанууд туйлаг...

...шалан хамгаалха, бэхижүүлхэ хэрэ... хамгаалдаг, энхэ тайбанаар зэргэ ор...онуудай илан мандахын түлөө, буу ...эрээ, хүсэдөөр хуряахын түлөө, ко...е эсэслэн усадхахын түлөө эрид ...гүрэнүүдэй түрүүшын зэргэдэ яба...икын уласхоорондын нэрэ хүндэ хэ... ехээр дээшэлээ.

...игэжэ хэлэгдэнэ. Кубын Республи...ай хүн зоной тон хани халуунаар ...нүхэр Фидель Кастро тэмдэглээ. Ком...тэлбэреэр социалис общество бай... коммунизм үргэн далайсатайгаар ...совет арадай угаа ехэ политическэ, ...баясажа байһанаа тэрэ Кубын ара...лэн мэдүүлээ.

...хэ дэлхэйн түүхэтэ эдэ илалтанууд ...ни нэгэдэлэй хүсэ шадалые бэхи...-ленинизмын үзэл сурталай түгэлдэр ...й байлгые, мүн капитализмда орхо...булюу һайн байһые эли тодоор ха...далай, демократиин болон социа...элдэ арадуудые зоригжуулна гэжэ ...тро онсолон тэмдэглээ. Советскэ Сою...й дүршэлые шадамараар хэрэглэлгэ, ...олон социалис хани нэгэдэлэй бусад ...хан сэдьхэлэй туһаламжа, али бү...гэ орондоо социалис байгуулалтын ...дхэлгэдэнь Кубын ажалшадта ту...

...эрэ эб найрамдал аршалан хамгаал... түлөө, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, ...н түлөө, колониальна дарлалтаһаа ...н түлөө, бүхы арадуудай социаль...н ажана һайн байдалай түлөө тэм...скэ Союзай элитэ ехэ туһа нэмэри ...Кубын тала тусгаар тэмдэглэһэн

...дохи бүлэг соо иигэжэ заагдана. ...н Фидель Кастро уулзахадаа, хөө...дээ Советскэ Союзай болон Кубын ...аа холбоое саашадань хүгжөөхэ ту...й шадарай оршон байдал тухай һа...лсээ.

...жшээлтэй, орёо эрхэ байдалда бай... хоёр тала тэмдэглээ. США ООН-ой ...ые уласхоорондын бүгэдэндэ мэдэ...ые оройдоошье хэрэгсээнгүйгөөр, ...итын болон гүрэнэй байгуулалтада ...лтэ ябуулгануудые эмхидхэжэ, за...Кубын Республикын дотоодын хэрэ...һэдэлгэ гаргана.

...рь һарада США Кубын арадта эсэр... добтолго бэлэдхээд, өөрынгөө ...ябуулгануудаар Карибска далай ша...ые тон шахардуу шанга болгоо. ...н бэрхэтэй хэсүү байдал тохёолдо...бүгэдэ ниитын ракетно-ядерна дайн ...байгаа. Фидель Кастро түрүүтэй ...Революционно правительствын хү...ын бүхы арад революциин туйлал...эрэ хүндэ болон эрхэ сүлөөе хам...энги байһанаа энэ шахардуу шан... гэжэ мэдүүлгэ соо онсолон

...убые хамгаалха хэрэгтэ Советскэ ...алис оронуудай эрид шанга хараа ...й. Советскэ Союзай болон Кубын ...ажал ябуулагшадай намдуу түб...

шэн байһанай, тохёолдоһон оршон байдалые бодолтойгоор сэгнэһэнэй, Кубые эб найрамдалда дуратай бүхы гүрэнүүдэй дэмжэһэнэй ашаар термоядерна дайн зайсуулагдаһан байна.

Кубада сэрэгэй добтолго хэхэ сэхэ аюулай зайсуулагдаһан болобошье, Карибска далай шадарай оршон байдал шахардуу шанга зангаараа гэжэ хоёр тала тэмдэглээ.

Кубын Республикын Революционно правительствын Премьер-Министр Фидель Кастрын дурадхаһан табан пунктнуудые бэелүүлһэнэй үндэһөөр эндэхи оршон байдал гуримшуулагдажа болохо байгаа.

Эдэ гол ёһонуудые Советскэ правительство эрид шууд дэмжэнэ. Юуб гэхэдэ, эдэ гол ёһонууд ООН-ой Уставта хүсэдөөр тааралдана, дэлхэйн энэ райондо шахардуу байдал тохёолдуулдаг гуримшуулагдаагүй асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхые Кубын Революционно правительствын эрмэлзэжэ байһые харуулна.

Советскэ Союзай үзүүлдэг һанал сэдьхэлэй, политическэ дэмжэлгэ болон туһаламжые Кубын арад үндэрөөр сэгнэнэ гэжэ Кубын тала мэдүүлээ. СССР-эй правительствын болон тэрэнэй толгойлогшо нүхэр Н. С. Хрущевой мэдүүлгэнүүд, Кубын аша туһые ООН-до болон уласхоорондын бусад суглаанууд дээрэ Советскэ Союзай зүгһөө хамгаалалга, Кубые дэмжэн СССР-эй олониитын организацинуудай хэдэг ябуулганууд, Советскэ Союзай экономическа болон сэрэгэй туһаламжа газаа талаһаа тохёолдодог империалис аюулда эсэргүүсэн, өөрынгөө эрхэ сүлөөгэй болон бэеэ даанхай байдалай түлөө Кубын арадай хэдэг тэмсэлдэ угаа шухала үүргэ дүүргээ.

Өөрыгөө хамгаалха шадабарияа бэхижүүлгэдэнь Кубада Советскэ Союз үрэ ехэтэй туһаламжа үзүүлдэг байгаа, үзүүлнэшье.

Кубада добтолон орохогүй тухай США-гай президентын абаһан уялгануудай дүүргэлтэ болгогдонгүйгөөр, добтолгын хэгдээ һаань, Советскэ Союз аха дүү Кубын арадай үмэнэхи интернациональна уялгаяа дүүргэлтэ болгожо, Кубын Республикын эрхэ сүлөөе, бэеэ даанхай байдалые хамгаалхын тулада, өөрынгөө мэдэлдэ байһан бүхы зэбсэг хэрэгсэлнүүдээр тэрээндэ шухала туһаламжа үзүүлхэ гээд Н. С. Хрущев болон Фидель Кастрын хоорондо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ советскэ тала баталан хэлэһэн байна. Ээрхэг түримхэй ябуулга эмхидхэгшэд Кубада добтолоод байгаа һаа, һандаралта термоядерна дайнай аюул хүн түрэлтэндэ тохёолдуулхабди гэжэ ойлгохо ёһотой.

Худалдаа наймаан, экономическа, техническэ, научна болон культурна харилсаа холбоон тухай Советскэ Союзай болон Кубын хоорондо баталагдаһан хэлсээнүүдэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байһан тухай асуудалнуудые хаража үзэхэдөө, эдэ хэлсээнүүд амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна гэжэ хоёр тала һаналаа ханангяар тэмдэглээ гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Хоёр ороной хоорондо экономическа, худалдаа наймаанай, научно-культурна холбоо барисаа саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай хэлсээнэй үедэ хоёр тала үгэеэ ойлголсоһон байха юм.

Аха дүү Кубын социалис экономикые бэхижүүлгэдэ туһалха хүсэл эрмэлзэлгые хүтэлбэри болгон, һүүлэй үедэ дэлхэйн дэлгүүр дээрэ хүсэд буйлуулагдаагүй саахарай сэнгэй горитойгоор дээшэлһые хараадаа абан, Советскэ правительство хадаа урда тээнь баталагдаһан хэлсээнүүдые хубилгаха, 1963 ондо Кубаһаа худалдан абтаха хүсэд буйлуулагдаагүй саахарай сэн дээшэлүүлхэ гэжэ өөрынгөө үүсхэлээр дурадхал оруулһан байна.

Мэдүүлгын гурбадахи бүлэг соо иигэжэ тэмдэглэгдэнэ. Уласхоорондын мүнөөнэй оршон байдалые сэгнэлгээр хоёр тала нэгэн адли һаналтай, эб найрамдал аршалан хамгаалхын, бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ нэгэн адли хараа бодол баримтална гэжэ нүхэд Н. С. Хрущевой болон Фидель Кастрын хоорондоо һанамжануудаа мэдэлсэлгэ харуулжа үгөө.

Капитализмһаа социализмда дамжан оролго Агууехэ Октябриин социалис революциһаа эхилээ. Энэ хадаа манай үе сагай гол удхань болоно. Энэ үе саг олониитын ондо ондоо хоёр системэнүүдэй хоорондохи тэмсэлэй үе саг, социалис революцинуудай болон национально-сүлөөрэлгын революцинуудай үе саг, империализмын хүмэрин уналгын, колониальна турим усадхалгын үе саг, шэнэ шэнэ арадуудай социализмын замда ороход, бүхы дэлхэй дээрэ социализм болон коммунизмын илан мандаха үе саг болоно. Дэлхэйн социалис системэ хадаа хүн түрэлтэнэй обществын хүгжэлтэдэхи шиидхэхы нүхэсэл боложо байна.

Империализмын арадта харша, зэрлиг шэнжэ шанар хубилаагүй. Тиимэһээ дэлхэйн дай һүжэрөөхэ аюул бии зандаа. Зүгөөр империализм дэлхэйн термоядерна дай эхилхые зүрхэлөө гээшэ һаа, усадхагдан һалаха аюул өөртөө тохёолдуулха байһанаа хараадаа абангүй байжа шадахагүйл.

Манай үе сагта дэлхэйн дайн заатал һаа болохо ёһотой бэшэ юм гээд мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Империализмын хүсэнүүдтэ орходоо социализмын хүсэнүүдэй, дайнай хүсэнүүдтэ орходоо эб найрамдалай хүсэнүүдэй бүри булюу боложо байһан дээрэһээ дэлхэйн термоядерна тулалдаа зайсуулха гээшэ яһала дүүргэгдэхээр зорилго болоно, энээниие арадууд шиидхэжэ шадаха гэжэ тоолохо арга олгоно.

Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха ленинскэ политикын илан мандахын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэ байһанаа Советскэ болон Кубын тала дахяад элирхэйлэн мэдүүлээ. США-гай болон тэрэнэй союзнигуудай ябуулганууд уласхоорондын байдалые бүри шахардуу болгоно, тиимэһээ эб найрамдалда дуратай хүсэнүүд һэрэмжэеэ дээшэлүүлхэ, уласхоорондын шухалын шухала асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхын түлөө тэмсэлые шангадхаха ёһотой гэжэ Советскэ Союз, Куба тоолоно.

Термоядерна дай зайсуулха, эб найрамдал найдамтайгаар хангаха хэрэгтэ буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха программые бэелүүлхэ гээшэ шиидхэхы удха шанартай гэжэ онсолон тэмдэглэхэ шухала гээд нүхэд Н. С. Хрущев, Фидель Кастро тоолоно.

Германида эбэй гуримшуулга хэхэ асуудалаар Советскэ правительствын баримталдаг хараа бодолые Н. С. Хрущев һанамжануудаа мэдэлсэлгын үедэ найруулан хэлэһэн байна. Германиин асуудалаар Советскэ правительствын баримталдаг хараа бодолые һайшаан дэмжэжэ байһан тухайгаа Кубын тала мэдүүлээ.

Советскэ Союз болон Кубын Республика колониализмые эрид шууд буруушаана, Африка түби дээрэ,

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

КПСС-эй обкомой ээлжээтэ пленум майн 23-да боложо дүүрэбэ. „Республикын колхоз, совхозуудта мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха социалис уялгын дүүргэлтэ тухай" асуудалые пленум зүбшэн хэлсээ.

Энэ асуудалаар КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр МОДОГОЕВ А. У. элидхэл хэбэ.

Зүбшэгдэһэн асуудалаар пленум тусхай тогтоол баталан абаа.

Республикын колхоз, совхозуудта мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха социалис уялгын дүүргэлтэ тухай

КПСС-эй обкомой 1963 оной майн 23-да болоһон IX пленумэй тогтоол

КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр Модогоевой элидхэл зүбшэн хэлсээд, партиин обкомой пленум иигэжэ тэмдэглэнэ: байгша ондо үбэлжэлгын үедэ адууһа мал үбһэ тэжээлээр яһала һайнаар хангагдаһан байбашье, колхоз, совхозууд мал ажалые хүгжөөхэ, һү, мяха, үндэгэ ехээр абажа, гүрэндэ худалдаха социалис уялгаяа хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байна.

Олонхи колхоз, совхозууд, тэрэшэлэн республика бүхыдөө һү һааха, бэлэдхэхэ нэгэдэхи кварталай түсэб дүүргээгүй. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада байгша оной 4 һарын туршада Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин ажахынууд үнеэн бүриһөө 54 килограмм бага һү һаагаа. Мүн Кабанскын управленидэ—38 килограмм, Мухар-Шэбэрэй—31 килограмм, Зэдын—14 килограммаар бага һүн һаагдаа. Май һарадашье һү һаали нэмэнэгүй.

Майн 20-ной мэдээгээр республика дотор һү худалдаха хахад жэлэй түсэб оройдоол 43 процент дүүргэгдээ. Илангаяа Түнхэнэй, Кабанскын, Хориин, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд ехээр гээгдэнэ.

Мяха худалдаха хахад жэлэй түсэб 64 процент, үндэгэ—66 процент болоо.

Олонхи ажахынуудта, илангаяа Хяагтын, Зэдын, Кабанскын, Хориин үйлэдбэриин управленинүүдтэ үхэр мал ехээр тураһан, олоороо гарзалһан байна.

Зэдын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд дииилэнхидээ һаалиингаа мал зунай бэлшээридэ гаргаагүй, мүн үнеэд, шахан, бэлшээн таргалуулагдаха малые зүбөөр адуулжа эхилээгүй нобшорһоор. Тэдэндээ нэмэлтэ тэжээлшье эдюулхэеэ болинхой.

Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерство, мүн үйлэдбэриин олонхи управлени болон хүдөөгэй парткомууд адууһа малай продуктнуудые элбэгээр абажа, гүрэндэ худалдаха социалис уялгые дүүргэхын тула малшадай дунда эмхидхэлэй бодото хүдэлмэри ябуулнагүй. Энээнһээ боложо, мал ажалые хүгжөөхэ, һү, мяха, үндэгэ абаха, бэлэдхэхэ тушаа бэрхэтэй байдал тохёолдобо.

Управленинүүдэй олонхи хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр, совхозуудай директорнүүд, зооветмэргэжэлтэд ороохо таряан, үбһэ тэжээл, мяха, һү болон бусад продуктнуудые элбэгээр бэлэдхэхэ гол зорилгодоо бүхы анхаралаа хандуулан, үдэр бүриингөө ажалые эмхидхэжэ шаданагүй. Тэдэнэр мал ажалай байдалые гүнзэгыгөөр шэнжэдэггүй, фермэнүүдтэ миил ябуул, ойр зуура хүрэжэ, юрэнхы, халирхай заабаринуудые үгөөд лэ дүүргэдэг. Наука болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые ажалда нэбтэрүүлхэ, шудалха тушаа мүртэй оролдоногүй.

Мал ажал дээрэ, илангаяа адууһа малай продуктнуудые абаха тушаа эдэ ехэ дутагдалнууд яахадаа тохёолдооб гэхэдэ, ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд, партийна хүдэлмэрилэгшэд даалгагдаһан ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандаһан, мүн партийна, гүрэнэй журам сахилгын һула байһан, хүдөөгэй парткомуудай, үйлэдбэриин управленинүүдэй зүгһөө эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри һулаар эмхидхэһэн дээрэһээ болоо гэжэ КПСС-эй обкомой пленум тоолоно.

Хүдөөгэй парткомууд, үйлэдбэриин управленинүүд, партийна эхин организацинуудшье ниитэ-политическэ, хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэриие һаалишан, малшан, хонишон, гахайшан бүхэнтэй нягта холбоогүйгөөр ябуулжа, тэдэнэй ажаһуудалай болон культурна эрилтые хангахын түлөө бодотоор оролдоногүй.

Малшадай, илангаяа һаалишад, мал адуулагшадай дунда социалис мүрысөөн биратай үрэ гарахаар эмхидхэгдэнэгүй. Зарим ажахынуудта социалис мүрысөөнэйнь дүн миил ёһо тэдысэ согсологдожо, үйлэдбэриин түрүүшүүл урмашуулагданагүй, тэдэнэй дүй дүршэл газетэ, плакат, дайшалхы хуудаһанууд дээрэ дэлгэрүүлэн харуулагданагүй.

КПСС-эй обкомой пленум иигэжэ **тогтооно:**

1. Мал ажалдахи эдэ дутагдалнуудые усадхажа, бүхы ажахынуудта һү, мяха, үндэгэ, нооһо болон бусад продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха хахад жэлэй, жэлэй түсэбые заатагүй дүүргэхэ гэжэ Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствын, үйлэдбэриин управленинүүдэй болон хүдөөгэй парткомуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудай урда эрилтэ табиха. **Энэ зорилгоор иимэ юумэ хэхэ гэбэл:**

а) неделиин болзор соо бүхы һаалиин, бэлшээн таргалуулха малые зунайнь бэлшээридэ гаргажа дүүргэхэ, хаа хаанагүй үхэр малые түхэреэн сүүдхэ соо адуулдаг боложо, һаамхай үнеэдтэ орооһо, талханай зүйл, силос, илангаяа ногоон тэжээл эдюулэн, зүбөөр һааха байна. Фермэ, отделени, бригада, һаалиин гүүртэ бүхэндэ, һаалишадта тус тустань һү һааха, гүрэндэ худалдаха 10 хоног бүриин даабари табижа үгөөд, тэрэнэйнь дүүргэлтые үдэр бүри хинан шалгажа байха;

б) ажахын доторой хэрэгсэлдэ һү гаргашалалгые эрид хороожо, бүхы һааһан һүнэй 80 процентһээ бага бэшые худалдаха, һүнэй тоһолиг болон шанарыень дээшэлүүлхын тула тэмсэн, 4 процентһээ бага бэшэ тоһолигтой һү тушаадаг болохо;

в) үнеэдые оньһон аргаар һааха мэргэжэл шадабарида һаалишадые һургахын тула үйлэдбэриин управленинүүдтэ һарын курса үнгэргэхэ;

г) Арбан хоногой болзор соо бүхы бэлшээн таргалуулха малай гүүртэ, отаранууды бүридхэжэ дүүргэхэ. Тэдэниие һайн бэлшээреэр хангаад, илангаяа шахан таргалуулха мал, буруу хашарагуудые холын бэлшээридэ абаашажа адуулха байна. Эрье хонидые тон һайнаар адуулжа, тэдэниие намар тус тустань 35—40 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр тушаахын тула анхарал хандуулха;

д) арбан хоногой хугасаада колхоз, совхоз бүхэндэ ахалагша малшад, хонишод, гахайшадые оложо томилоод, парткомуудта баталха;

е) Июнин 10 болотор хонидой нооһо хайшалалгын бэлэдхэлэй бүхы хүдэлмэри—хайшалалгын талмай, агрегадуудые заһабарилжа, тодхожо дүүргэхэ, тэндэ хүдэлхэ бригадануудые бүридхэхэ, оренбургын аргаар нооһо хайшалха. Нооһо илгаха хүнүүдые һургаха;

Үнгэрһэн жэлэй алдууе дабтахагүйн тула нооһоной шанарые тон зүбөөр, һайнаар илган бүридхэхэ тушаа ехэ анхарал хандуулхые нооһо уридшалан болбосоруулдаг фабрикын дирекциие уялгалха;

2. Июнь—июль һарада үнеэн бүриһөө үдэртөө 8—10 килограммһаа бага бэшэ һү һаахын тула, мүн зунай бэлшээриин үедэ шахан таргалуулха малай гүүртын үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдөө 0,8—1 килограммһаа бага бэшээр нэмээгээд, хонин бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхын 100—150 граммһаа бага бэшээр нэмээхын тула хонишон, һаалишан, мал адуулагшадай дунда эршэмтэй шанга мүрысөө эмхидхэхэ гэжэ үйлэдбэриин управленинүүд, хүдөөгэй парткомууд болон колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудые уялгалха. Бүхы колхоз, совхозууд гүрэндөө нэгэшье толгой туранхай мал тушааха ёһогүй.

Ойрын үдэрнүүдтэ бүхы гахайнуудые зунайнь лагерьта зөөлгэжэ, тэдэнэй байха газарта хартаабха, корнеплодууд болон тэжээлэй бусад ургамалнуудые тарьяад, поршоонхонуудта, мүн шахан таргалуулха гахайнуудта нэмэлтэ тэжээл эдюулэн, һайнаар түлжүүлжэ, шахажа, тэдэнэй тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдөө 400—500 граммһаа бага бэшээр нэмээхэ.

3. Колхоз, совхозуудһаа болон ажалшадһаа мал, шубуу, һү, үндэгэ болон бусад продуктнуудые бэлэдхэхэ, таһалгаряагүй тушаан абаха хэрэг һайнаар эмхидхэхые «Скотооткорм» трестдэ (нүхэр Щербаковто), мяханай комбинадта (нүхэр Горобецтэ), һү бэлэдхэхэ, буйлуулха управленидэ (нүхэр Дамбуевта), Буркоопсоюзда (нүхэр Именохоевто) эрилтэ табиха. Мэхэлхэ, тушаагдаһан продуктын шанар зорюута доошонь гү, али дээшэнь гаргаха гэхэ мэтын ябадалтай эрид тэмсэхэ.

Тушаагдаһан мал болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые саг дарыдань зөөхын тулада автотранспортаар ходо һаадгүйгөөр туһалжа байхыень автотрестые (нүхэр Ануевые) уялгалха.

4. Ажалшадһаа һү бэлэдхэн абаха хэрэг эмхидхэхыень үйлэдбэриин управленинүүдтэ, районуудай болон сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудта, һү бэлэдхэхэ, буйлуулха управленидэ, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхаха. Тиихын тула һү суглуулдаг хүнүүдые, тусхай транспорт хэрэгтэй соонь табиха.

5. Мал үсхэбэрилгые һайжаруулха, эхэ малай тоо толгойе олошоруулха талаар хэмжээ абахые Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствые, үйлэдбэриин управленинүүдые уялгалха.

Ороондо уруулагдаха бүхы үнеэдые, эмэ хашараг, гунжадай урэжүүлгые, мүн үнеэдэй лаб тугаллаха болоһыень ходо шалгажа байха.

Үбэл гараһан хурьгадые эхэһээнь хаһа саг соонь таһалха, саг болзор соонь, богонихон болзорто искусственна аргаар үрэжүүлхын тула эхэ хонидые эртээнһээ бэлдэхэ хэрэгтэй.

Гол түлэб үбэлэй һарануудта шэнэ түл абахаар хараалжа, колхоз, совхозуудай отара бүхэндэ хонидые ороондо оруулха түсэб июнь һарада зохёожо, баталжа дүүргэхыень үйлэдбэриин управленинүүдые уялгалха.

Ороондо ороогүй түрэһэн эхэ гахайнуудые бүгэдыень, тиихэдэ нэгэ дахин түрүүлхэ залуу эмэ гахайнуудай олонхииеь июнь—июль һарануудта ороондо оруулха хүдэлмэри эмхидхэхэ.

6. Үбэлжэлгын үедэ адууһа малаа һайн шанартай тэжээлээр хангажа байхын тулада ерэхэ зунай сагта ажахы бүхэнэй малай бүхы фермэнүүдые тэжээл буйлуулха түхеэрэлгэнүүдээр сүм хангахые, хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдээр гүйсэд хангагдаһан тэжээл буйлуулха кухнинуудые шэнээр барихые, хуушанаа бултыень заһажа, бэлэн болгохые Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствые, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлые, үйлэдбэриин управленинүүдые, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалха. Малай тэжээлдэ биостимуляторнууд, минеральна болон витаминна бодосуудые үргэнөөр хэрэглэхэ.

7. РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй абаһан «Обществодо ашатай туһатай ажал хэдэггүй аад, малтай байдаг эрхэтэдһээ, мүн баяжаха зорилгоор үмсэдөө мал баридаг эрхэтэдһээ мүнгэн налог татаха тухай» Указые хүдөөгэй ажалшадта ойлгуулха хүдэлмэри эмхидхэхые, тиихэдэ нормоһоо үлүү байһан малай тоогой бүридхэл хэжэ, колхоз, совхозуудта гү, али «Скототкорм» трестын бэлэдхэлэй пунктнуудта худалдуулха хэрэг эмхидхэхые хүдөөгэй парткомууд болон гүйсэдкомуудые, үйлэдбэриин управленинүүдэй, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалха.

8. Мүнөө жэлдэ малай тэжээл абалга, бэлэдхэлгые дээшэлүүлхэ зорилготойгоор нэмэлтэ хэмжээ ябуулгануудые хараалхыень Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствые, хүдөөгэй парткомуудые, үйлэдбэриин управленинүүдые, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон колхоз, совхозуудай партийна организацинуудые уялгалха.

Кукуруза, саахарай свёкло, горох болон тэжээлэй бусад ургамалнуудые тариха түсэбые эрхэ бэшэ дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ. Тэжээлэй бүхы ургамалнуудай тарилгые агротехникын эрилтын ёһоор хэхэ.

9. Гээгдэлдэ ороһон ажахынууд тушаа анхаралаа онсо хандуулхые, мал ажалай хүгжэлтын, мяха һү, нооһо, үндэгэ, тоһо абаха түсэбэй дүүргэлтэ тушаа колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ, мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха талаар хараалһан социалис уялгануудаа эрхэ бэшэ дүүргэхын түлөө коммунистнуудай, комсомолшуудай, бүхы ажалшадай хүсые эдсүүлэн хабаадуулхые, мал ажал дээрэ хүдэлэгшэдэй ажаһуудалай, соёл культурын талаар эрилтэ хэрэгләмжые гүйсэд хангахые, материальна талаар урмашуулха хэрэгые һайжаруулхын түлөө хэмжээ хараалжа, бэелүүлхые Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствые, хүдөөгэй парткомуудые, үйлэдбэриин управленинүүдые уялгалха.

10. Соёл болбосоролой хүдэлмэриие, малшадые медицинскэ талаар хангалгые һайжаруулхые культурын министерствые, элүүрые хамгаалха министерствые, хүдөөгэй парткомуудые болон аймсоведүүдэй гүйсэдкомуудые уялгалха. Бүхы клубууд, культурын байшантууд, улаан булангууд болон культбазануудта арадай театрнуудай, уран һайханай кружогуудай бригадануудые эмхидхэхэ, профессиональна уран һайханай нүүдэл бригадануудые малшадта ходо эльгээжэ байха. Малай фермэнүүд дээгүүр кинокартинануудые саг үргэлжэ харуулха. Эмнэлгэ һэргылэмжын болон ариг сэбэр сахиха хүдэлмэри ябуулхын тула медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдые фермэ, гүүртэнүүд уруу ходо ябуулжа байха шухала.

11. Мал ажалда хүдэлжэ байгшадые үдэр бүриин хэрэгсэлэй эд бараагаар таһалгаряагүй хангаха хэмжээ хараалхые Буркоопсоюзда, мүн худалдаа наймаанай министерствэдэ дурадхаха. Нүүдэл автолавка, наймаашангүй ларёгууд, һаалишад, хонишод, гахайшад болон бусад малшадта тэдэнэй захилаар гэртэнь эд бараа абаашажа худалдаха гэхэ мэтын түрүү онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ. Холо газарнуудта хүдэлдэг малшадые хангаха хэрэгтэ анхаралаа онсо хандуулха.

12. Хүдөө ажахы дээрэ нэбтэрүүлэгдэжэ байгаа түрүү дүй дүршэлые үргэнөөр олондо ойлгуулжа байхые, тэрэшэлэн мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха талаар 1963 ондо бэелүүлхээр хараалһан колхоз, совхозуудай болон үйлэдбэриин управленинүүдэй социалис уялгануудай дүүргэлтын хиналтые бүгэдэ арадай хэрэг болгохые «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй нэгэдэмэл редакциие, хүдөөгэй парткомуудай газетэнүүдэй редакцинуудые, тэрэшэлэн радиодамжуулгын, телевидениин комитедые уялгалха.

* * *

Буряадай АССР-эй 40 жэлэй ойе мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха уялгануудаа болзорһоонь урид дүүргэжэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриин али бүхы һалбаринууд дээрэ ажалай шэнэ амжалта туйлажа угтахые колхознигуудые, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдые, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые, коммунистнууд болон комсомолшуудые КПСС-эй обкомой пленум уряална.

АДУУҺА МАЛАЙ АШАГ ШЭМЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ, ГҮРЭНДЭ ҺҮ, МЯ НООҺО, ҮНДЭГЭ ХУДАЛДАХА УЯЛГАЯА ЗААТАГҮЙ ДҮҮРГ

★ ★ ★

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлһээ

Нүхэр Модогоев элидхэлэйнгээ эхиндэ хабарай тарилгын ябаса тухай тогтон хэлэбэ. Майн 20-ной мэдээгээр республикын колхоз, совхозуудта бүхыдөө 419786 гектар хабарай ургамалнууд тариглаа. Нёдондо жэлэй энэ үедэ 343992 гектар таригдаһан байгаа. Тиимэһээ энэ жэл тарилга орой эхилээшье һаа, 76 мянга шахуу гектараар ехэ ургамал таригдаа. Шэниисэ нёдондо жэлэйхиһээ 82 мянган гектар ехээр таригдаад байна.

Тарилгын ябажа байхада Хяагтын, Зэдын болон үйлэдбэриин бусад управлениүүдэй зарим ажахынуудта газараа муу шанартайгаар элдүүрилхэ, тариха ушарнуудай дайралдаашье һаань, мүнөө жэл тарилга бүхы дээрээ урдынхиһаа нилээд һайн шанартайгаар үнгэрөө.

Мүнөө кукурузын тарилгые эрхим һайн шанартайгаар үнгэргэхэ, оройн ургамалнуудай тарилгые дүүргэхэ гол зорилго табигдана.

Мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ тушааха талаар социалис уялгануудай дүүргэлтын ябаса тухай асуудалда орохо зуураа, һү һааха, гүрэндэ худалдаха түсэбэй дүүргэлтын талаар илангаяа бэрхэшээлтэй байдал тохёолдоо гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ.

Республикын колхоз, совхозууд майн 20-ной мэдээгээр гүрэндэ һү тушааха хахад жэлэйнгээ түсэбые оройдоол 43 процент дүүргээ. Энээнһээ боложо гүрэндэ һү тушаалгаар ехэ үритэй болонхойбди. Гүрэндэ һү тушааха хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхын тула мүнөө тушаажа байһанһаа адагынь хоёр дахин ехээр үдэр бүри тушааха ёһотойбди.

Нёдондо жэлэйхитэй жэшэбэл, һү худалдалгаяа нилээдгүйгөөр ехэ болгоһон ажахынууд бии. Жэшээнь, Улаан-Үдын управлениин ажахынууд нёдондо жэлэй дүрбэ һарын туршада үнеэн бүриһөө 225 килограмм һү гүрэндэ тушаагаа һэн. Харин энэ жэлэй дүрбэ һарын туршада үнеэн бүриин 313 килограмм тушааба. Баргажанай, Хориин, Хяагтын управлениүүдэй колхоз, совхозууд, нэгэ үнеэн дээрэ абажа тоолобол, нёдондо жэлэйхиһээ ехэ һү гүрэндэ худалдадаг болоо. Тиигэбэшье, жэшээлхэдэ, Мухар-Шэбэрэй управлениин колхоз, совхозууд һү худалдалгаяа нэгэ үнеэнһээ 250-һаа 212 килограмм хүрэтэр, Кабанскын управлениин ажахынууд—259-һөө 239 килограмм, Түнхэнэй ажахынууд—141-һээ 105 килограмм, Зэдын ажахынууд—153-һаа 147 килограмм хүрэтэр доошолуулһан байна.

Мухар-Шэбэрэй управлениин колхоз, совхозууд мүнөө жэл малаа, илангаяа үнеэдээ, тэжээлээр хүсэд хангаһан байгаа. Тиигэбэшье, управлениин 13 колхозой оройдоол дүрбэниинь һү һаалгаяа нёдондо жэлэйхиһээ 10 процентээр дээшэлүүлээ. Эдэ «Знамя Ленина», «Путь Ленина», «Коммунизм», «Победа» колхозууд мүн болоно. Энэ управлениин ажахынуудай үнеэдэй тоо олон болоһон байха юм. Тиихэдээшье бусад ажахынуудынь һү багаар һаадаг, гүрэндэ худалдадаг болошоо. Илангаяа «Рассвет», Калининай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд һү багаар һаадаг болонхой. Управлениин совхозуудай дундаһаа Бэшүүрэй, Охин-Булагай совхозууд һү багаар һаадаг, худалдадаг болоо.

Гэхэ зуура, һү һааха, худалдаха нёдондо жэлэй хэмжээн болбол тон бага бэлэй. Тиимэ дээрэһээ энэ хэмжээе үлүүлһэн зарим ажахынуудшье мүнөө жэлэй түсэбтэ даабаряа дүүргээгүй. Жэшээлхэдэ, Хяагтын управлени һү һааха, худалдаха талаар нёдондо жэлэй хэмжээе үлүүлһэн байха юм. Теэд энэнь тиимэ ехэ бэшэ дээрэһээ һү худалдаха талаар түрүүшын хахад жэлэй түсэбые энэ управлениин ажахынууд мүнөө дээрээ арайхан гэжэ 43 процент дүүргээд байна.

Хяагтын управлениин Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо энэ жэлэй дүрбэ һарын туршада дунда зэргээр үнеэн бүриһөө һаагдаһаниинь 542 килограмм болоо. Энэл сагай туршада һаалишан Анастасия Николаевна Воронцова үнеэн бүриһөө 963 килограмм, һаалишад В. Григорьева—845 килограмм, Е. Брянская—732 килограмм, В. Шергина—711 килограмм, Г. Мордвина —680 килограмм, А. Кудряшева—667 килограмм һү һааһан байха юм.

Хүдэриин совхоздо бүришье ехэ илгаатай. Энэ ажахы бүхы дээрээ тон бага һү һаадаг байна. Дүрбэ һарын туршада дунда зэргээр үнеэн бүриһөө 338 килограмм һүн һаагдаа. Гэхэ зуура һаалишад Д. Цынгунова үнеэн бүриһөө 738 килограмм, В. Рампилова —670 килограмм, Р. Доржиева—658 килограмм, М. Цыбикжапова—644 килограмм һү һааһан байха юм.

Һү һааха, худалдаха талаар Погранична совхоз ехэ гээгдэлтэй. Эндэ дүрбэ һарын туршада дунда зэргээр үнеэн бүриһөө оройдоол 225 килограмм һүн һаагдаа. Харин нёдондо жэл 296 килограмм һаагдаһан юм. Олонхи һаалишадынь һү багаар һаана. Тиигэбэшье энэ ажахыда һү ехээр һаадаг түрүү һаалишад бии. Жэшээлхэдэ, һаалишад Ц. Цыденова дунда зэргээр үнеэн бүриһөө 603 килограмм, Б. Доржиева—550 килограмм, З. Банзарова —536 килограмм, А. Жукова болон П. Доржиева—534 килограмм һаадаг байна.

Иимэ жэшээнүүд ажахы бүхэндэ олон.

Түрүү һаалишадай түйлалтанууд юун тухай хэлэжэ үгэнэб? Һү ехээр һааха нөөсэ арга боломжо ажахы бүхэндэ бии. Теэд эдэ арга боломжонууд тон муугаар хэрэглэгдэнэ.

Түрүү һаалишад ямар аргаар ехэ һү һаанаб? Оролдосотой ажалай ашаар, гансал ажалай ашаар, малайнгаа хойноһоо һайнаар харууһалдаг байһанайнгаа ашаар. Тэдэнэр үнеэдээ саг соонь уһалдаг, эдеэлүүлдэг, тэжээлээ һайнаар буйлуулдаг, шанаржуулдаг дээрэһээнь малынь тэрээнииень дуратайгаар эдидэг байна. Тэдэ һаалишад ходо ехэ һү һаажа байхын тула үнеэдээ эбэлгэжэ һаадаг байна. Эдэ арга дүрэнүүдые һаалишан бүхэн хэрэглэжэ шадаха. Хэрбээ түрүүшүүл шэнги манай бүхы һаалишад ажаллаа һаа, ехэ һү һаадаг болохо, манай ажахынууд мүнөөнэйхиһөө 2-3 дахин ехэ һү абадаг болохо һэн.

Теэд түрүү һаалишадай арга дүрэ үшөөл муугаар нэбтэрүүлэгдэнэ, тиимэһээ һүн тон багаар абтана.

Олон ажахынууд, колхоз, совхозуудай партийна организацинууд, үйлэдбэриин управлениүүд болон партийна комитедүүдэй зүгһөө һү һааха, бэлэдхэхэ асуудалда ёһото анхаралаа хандуулдаггүй байһанаар, гансахан энээгээр лэ иимэ байдал тайлбарилагдана гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэнэ.

Һүнэй элбэг—һаалишадай гарта. Һаалишадай, мүн мал адуулагшадай гарта гэжэ нэмэжэ хэлээ. Бэлшээриин үедэ мал адуулагшадһаа ехэ юумэн дулдыдана. Хэрбээ һүнэй элбэг эдэ хүнүүдэй гарта һаань, тэдэниие һайнаар хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүд тухай оролдохо хэрэгтэй. Теэд ажахынуудай олон хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд эдэ хүнүүд тухай мартадаг, һаалишад болон мал адуулагшадай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ хамаагүйгөөр хандаха ябадал гаргана. Энэнь саашадаа тэсэшэгүй.

«Октябрьский» совхозой Галын-Очи гэжэ һууринай һаалиин гүүртэдэ һаалишад хилээмэн болон бусад эдеэ хоолой зүйлнүүдые таһалдажа абана. Совхозой рабкооп шухала хэрэгтэй эд бараа үсөөн асарна. 4,5 һарын туршада энэ гүүртэдэ оройдоол нэгэ дахин автолавка ерэһэн юм. Эндэ радио үгы. Газета, журнал болон номууд үсөөн асарагдана. Энэ жэл нүүдэл кино оройдоо ерээгүй. Иимэ жэшээнэй ганса бэшэнь гэмшэлтэй.

Малшадые культурно-ажаһуудалай талаар хангаха тухай анхарал оролдолгын үгы байһан ушар һү һааха, гүрэндэ худалдаха талаар гээгдэлэймнай гол шухала шалтагаануудай нэгэн болоно. Энээнтэй саашадаа эбсэхын аргагүй.

Анхарал оролдолгоор хүреэлэгдэһэн хүн урмашадаг, мууга̄ар хүдэлхэнь эшхэбтэр байдаг ха юм. Теэд хүн хараалгахадаа сухалаа хүрэдэг, ажал тухайгаа бэшэ, харин гомодхооһон хүн тухай бododог гээшэ. Ехэшье, багашье хүтэлбэрилэгшэд хүнүүдтэ, ажалшадта шанга эрилтэ табихынгаа хажуугаар урин дулаанаар, анхаралтайгаар хандаха ёһотой гэжэ парти һургадаг.

Һү бэлэдхэхэ түсэбэй дүүргэгдээгүй ябадал зарим ушарта гансашье багаар һү һааһанһаа болодоггүй. Ажахынуудта һү худалдалгын хэмжээн ондо ондоо гэжэ колхоз, совхозуудай һү худалдаха мэдээнүүдэй шэнжэлэл харуулна. Зарим ажахынуудай һааһан һүнэйнгөө 70—80 процентыень гүрэндэ худалдажа байхадань, нүгөөдэ ажахынууд оройдоол 50—60 процентыень, үшөөшье багые худалдана. Ажахын доторойхэрэглэмжэдэ гээд хэмжээнгүй ехэ һүн гаргашалагдана. Энэ ушар ажахыдашье, гүрэндэшье хохидол үзүүлнэ.

Хооһон уряа болон үгөөр бэшэ, хахарин ехэ һү һаахын түлөө тэмсэлые ёһотой һайнаар эмхидхээ һаа, һү эрид ехээр һаадаг болоно, гүрэндэ тушааха хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргэжэ болохо байна.

Һаалишан бүхэнэй даалгагдаһан үнеэдһээ ганса һарын туршада бэшэ, харин үдэр бүри хэды шэнээн һү һааха ёһотойбиб гэжэ, тиигээд ажалайнгаа дүнгые үдэр бүри мэдэжэ байхань шухала.

Зунай бэлшээридэ эмхитэйгээр гараха, эрхим һайн бэлшээри дээрэ түхэреэн сүүдхын туршада малаа адуулха хэрэг мүнөө ехэ һүнэй түлөө тэмсэлэй гол шухала зүйл болоно. Мүнөө үнеэдые һүниндөө адуулдаг газарта һаалинь эрид дээшэлээ. Мүн үдэртөө гурба дахин һаадаг ажахынууд һү ехээр абадаг болоо. Тиихэдээ сэхэ бэлшээри дээрэ үнеэд һаагдана.

Мал адуулхынгаа хажуугаар үнеэдтэ, илангаяа ехэ һүтэй малда, нэмэлтэ тэжээл үгэхэ хэрэгтэй. Тиимэ үнеэдые тусгаар гүүртэ болгожо, тусхай гуримаар эдеэлүүлхэ шухала. Талха таряанай зүйл эдюулдэг ажахынуудта малые бэлшээри дээрэнь уһалхада һайн. Үбһэ ногоо багатай газарта һолоомо асаржа хэршээд, таряа талханай зүйлөөр шанаржуулаад, үнеэдтэ үгэхэдэ болоно.

Түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэнэйнь түлөө нэмэлтэ түлбэриие квартал гү, али һара бүхэндэ нэгэ дахин бэшэ, харин арбан хоног бүхэндэ түлэжэ байха хэрэгтэй. Колхозой түрүүлэгшэ гү, али совхозой директор өөрөө фермэдэ ерэжэ, түрүүшүүлдэ шан барюулаг лэ. Тэрэшэлэн кино харуулдаг, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, элүүрые хамгаалдаг хүдэлмэрилэгшэд фермэ тушаа, һаалишад тушаа анхаралаа ехээр хандуулха зэргэтэй.

Колхозникуудай, совхозуудай хүдэлмэришэд, алба хаагшадай хубиин ажахынуудһаа һү худалдан абаха гээшэ һү ехээр бэлэдхэлгын горитой нөөсэ мүн болоно. Хүдөөгэй хүн зоной хубиин ажахынуудта 57 мянгаһаа олон үнеэд тоологдоно. Хэрбээ ойлгууламжын хүдэлмэри һайнаар ябуулаа һаа, үмсэдөө мал баригшадһаа үнеэн бүхэнэй адагынь центнер һү худалдан абажа болохо байна гэжэ хэдэ хэдэн колхоз, совхозуудай дүршэл харуулна.

Гүрэнэйнгөө үмэнэ абаһан бүхы уялгаяа дүүргэжэ республикынгаа 40 жэлэй ойн һайндэрые угтаха ёһотойбди гэжэ элидхэлшэ саашань хэлэнэ.

Республикамнай гүрэндэ мяха худалдаха нэгэдэхи кварталай түсэбые дүүргээ. Теэд хахад жэлэймнай түсэб зүндөө дүүрэхэ бэшэл. Олон ажахынуудта түрүүшын хахад жэлдэ гүрэндэ тушаагдаха мал түсхай гүүртэ болгогдон амяарлагдаагүй, шахан таргалуулагданагүй.

Гүрэндэ тушаагдаха малые шахан таргалуулха хэрэгые партийна организацинууд үдэр бүриин хиналта доро абаха болоно. Ямар мал тушаагдажа, түсэб дүүргэгдэхэб гэжэ мүнөө ажахы бүхэндэ эли болоод байха зэргэтэй.

Июнь һарада бидэнэр үндэгэ тушааха жэлэйнгээ түсэб бүрин дүүргэхэ ёһотойбди. Тиихын тула энэ хэрэгтэ анхаралаа нэгэшье үдэрөөр һуларуулха ёһогүйбди.

Саашань нүхэр Модогоев малайнгаа тоо толгой олошоруулха асуудалда тогтоно. Хойто жэлдэ бүхы продуктнуудые, нэн түрүүн һү, мяха эрид ехээр абадаг болохын тула хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые бэелүүлхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ.

Мүнөө жэлдэ һү һааха талаар гээгдэлэй шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, үнеэдые орой түрүүлһэн ушар болоо гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Үнеэд орой түрэжэ эхилһэн байна. Үнеэдэй орой түрэлгэн муу хойшолонгуудтай гэбэл, нэгэдэхеэр, бидэнэр түрүүшын кварталда һү багаар абаабди. Хоёрдохёор, үбэл бэшэ, харин хабар оройтожо тул абанабди. Теэд үбэлэй тугал эрхим һайн мал болодог гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Тиимэ тугал бэежээд зунай ногоон дээрэ гарадаг, түргөөр томо болодог.

Зарим үнеэд һубайраа. Тугалгүй һаа, һүншье, мяханшье үгы ха юм.

Эдэ алдуунуудаа дабтахагүй, хойто жэл малай ехэ ашаг шэмэтэй байхын тула КПСС-эй обкомой бюро үнеэд болон хашарагуудые саг соонь ороондо оруулха, үрөжүүлхэ зорилго ажахынуудай болон партийна комитедүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй урда шууд сэхээр табиһан юм. Тиихэдээ малые гол түлэб үбэлдөө, хабар эртээр түрүүлхэ гэһэн байгаа. Гэбэлшье бодото дээрээ олон ажахынуудта нёдондо жэлэй алдуунууд—үнеэдые оройтуулжа ороондо оруулха, хашарагуудые ороондо оруулхагүй ушарнууд үзэгдэнэ.

Тэрэшэлэн олон колхоз, совхозуудта эмэ гахайнуудые ороондо оруулха ябадал хангалтагүй байна. Энэ ушар баһал управлениүүдэй эмхидхэлэй хүдэлмэриин һула дээрэһээ тохёолдоо.

Абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхэ талаар гээгдэлһээ гараха хэмжээнүүд тухай хэлэхэ зууралаа, даалгагдаһан ажалай түлөө хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдтэ табигдадаг эрилтые дээшэлүүлхэ тухай, партийна, гүрэнэй журамые бэхижүүлхэ тухай элидхэлшэ зааба.

Манай республикын 40 жэлэй ой дүтэлжэ байна. Республикымнай хүдөө ажахын ажалшад, бүхы арад шэнги, энэ һайндэрые амжалтатайгаар угтахын тула үйлэдбэриин эрхим һайн үрэ дүн түйлахаар зоригжонхой. Олониитын эдэбхи үүсхэлые толгойлхо, түсэбтэ даабаряа эрхим һайнаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай зорилго болоно.

Хүдөөдэ партийна организацинуудай хэхэ гол хэрэг гэхэдэ, хүнүүдые хүмүүжүүлэн болбосоруулха, мүрысөө эмхидхэхэ, түрүү дүй дүршэлые тарааха, нэбтэрүүлхэ ябадал мүн болоно. Энэ хэрэгые тодорхойгоор бэелүүлхэ шухала.

Партийна организацинууд ажал хүдэлмэреэ ябуулхадаа, найдамтай туһалагшад болохо комсомолой, профсоюзай, мүн бусад ниитын организацинуудые һайнаар хэрэглэхэ уялгатай.

★ ★ ★

Элидхэлэй удаа үгэ хэлэлгэн эхилжэ, эгээн түрүүлэн Хүрбын совхозой (Хори) директор нүхэр **Мишарин** үгэ абана.

— Түрэл республикынгаа тогтоһоор 40 жэлэй ойе угтуулан, мяха, һү гүрэндэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб, тиихэдэ үндэгэ, нооһо тушааха жэлэйнгээ түсэбые июлиин 1 болотор дүүргэхэ байһан тухайгаа тогтобо.—Һү абалгап дээрэ жэлэй эхиндэ шахардуу байдал тохёолдоод байгаа һэн. Нёдондонойхидо орходоо январь соо аяар 135 центнер һү багые һааһан байгаабди. Тиимэһээ энэ гээгдэлһээ гарахын тула али бүхы хэмжээн абтаа,—гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Нэн түрүүлэн һаамхай үнеэдэй эдеэлүүлгэ һайжаруулагдаа, бүлеэн уһаар уһалагдадаг, үдэртөө гурба дахин һаадаг болоһон байна. Хабарай эхеэр һү һаалиингаа томонууд гүүртэнүүдые хэдэн ондоо таһалжа, зунайнь бэлшээри дээрэ гаргаа һэн. Тиихэдэ һүнэй тоһолиг дээшэлүүлхэ зорилготойгоор хоёр хүнэг хэрэглэжэ, гүүртэ бүхэндэ үнеэдээ һаадаг болоһон байна. Иимэ хэмжээнүүдые абаһанай ашаар гээгдэлһээ дары гаража шадаһан, майн 20-ной байдалаар нёдондонойхиһоо 37 процент гү, али 616 центнер һү ехээр энэ совхоз һаагаад байна. Хэрбээ жэлэй эхиндэ һүнэй тоһолиг 3,6 процент байһан һаа, мүнөө 4,1—4,3 процент болодог болоо. Һаалишан бүхэнэй һааһан һүнэй тоһолигынь саг үргэлжэ тодорхойлогдожо байдаг.

— Һү абалган, гүрэндэ тушаалган дээрэ ехэ гээгдэлдэ ороод байнабди. Энэ гээгдэл хадаа управлениин харьяата совхоз, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй халирхай хүтэлбэриһөө болоо, тиигээдшье үйлэдбэриин управлени, хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомсаг дарыдань эрид хэмжээ абажа шадаагүй байна,—гэжэ Түнхэнэй хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой секретарь нүхэр **Византийский** үгөө эхилнэ.

Эндэхи ажахынуудай үнеэдэй тоо 1962 оной хиһоо һураггүй олон болоһон аад, тэрэнээ харууһалжа шадаагүй. Үбһэ тэжээлээ хямгадажа, эзэн ёһоор хэрэглээгүйһөө боложо, мал хооһодохо ушарта хүрэһэн байна. Тиигэжэ эртэ бэлшээридэ гарһаһан, ашаг шэмэнь дээшэлжэ бираагүй. Гадна зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд мал ажалда һайн хүнүүдые табидаггүй, ударидахы дунда шатын кадрнуудаар гүүртэ, фермэнүүдээ хангаха тушаа анхарал оролдолго гаргадаггүй байһан тухай тогтобо. Илангаяа «Сибиряк» колхозой, Саянай совхозой фермэ, гүүртэнүүдые шадабари багатай, дуршалгүй хүнүүд зонхилно. Тиихэдэ управлени, ажахынууд мал ажалай мэргэжэлтэдээр ехэ дуталдана.

Зүгөөр нүхэр Византийский мал ажалһаа абтадаг ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ, гүрэндэ ехээр үгэдэг болохо талаар хүдөөгэй партком, ажахынуудтахи партийна организацинууд, партийно-эмхидхэлэй, ниитэ-политическа удхатай ямар зэргын хүдэлмэри ябуулдаг, малшадай дунда социалис мүрысөө хайшан гэжэ эмхидхэдэг байһан тухайнь орой хэлэбэгүй.

Хяагтын үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр **Иванов** үгэ хэлэхэ зуураа, нэн түрүүлэн мүнөө жэлэй хабарай тарилгын хэр зэргээр үнгэргэгдэжэ байһан тухай мэдээсэбэ. Хабарай тарилгада нёдондонойхиһоо нилээд хожомдожо орообшье, механизаторнуудай габшагай ажалай, эмхидхэлэй хүдэлмэриин һайнаар бэелүүлэгдэһэнэй ашаа үрөөр тарилга ехэ эршэтэйгээр хэгдэжэ байна, 1962 оной энэ үеынхитэй сасуулбал, 16 мянган гектар таряа ехээр таригдаад байна гэжэ тэрэ элидхэбэ.

Саашань үгэ хэлэгшэ һү абалган дээрэ тохёолдоһон гээгдэлэй ушар шалтагаан тушаа онсо тогтобо. 1963 оной түрүүшын хахад жэлдэ Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд 67 мянган центнер һү гүрэндэ тушааха уялгатай. Харин мүнөө тэрэнээ миил 26,7 мянган центнертэ хүргөөд байна. Пограничнэ, Сэлэнгын совхозууд, «Эрдэм» колхоз бүхы управлениие хойшонь татажа байна. Хахад жэлэй түсэб дүүргэхын түлөө Хяагтын управлени үдэр бүри 90 тонно һү тушаажа байха зэргэтэй болоод байна.

Һү һаалиие эрид дээшэлүүлхын тулада абтаһан хэмжээ ябуулгануудтухай тэрэ тогтобо. Һаамхай үнеэдые зуһаланда гаргаха, үдэр һүнигүй адуулха, үдэртөө гурба дахин һааха, хоёр хүнэг соо һүеынь илгажа һааха гэхэ мэтын шухала зүйлнүүд хаа хаанагүй хэгдэжэ байна. Тиихэдэ һаалишадай ажаһуудал тушаа онсо анхаржа, тэдэнэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулжа байха эрилтэ колхозой правлени, совхозой дирекци, партийна организаци бүхэндэ табигдаад байна гэжэ нүхэр **Иванов** тэмдэглэбэ.

Бэшүүрэй совхозой директор нүхэр **Козлов** һү абалган, гүрэндэ тушаалган дээрэ ушарһан дутагдал тушаа мүн тогтобо. Гээгдэлдэ ороһон ябадалнай имагтал һү һаалиин хүдэлмэридэ анхаралаа һулаар табиһанаамнай болоо гэжэ тэрэ мэдэрхэ баатай болоо. Жэшээнь, Мотня гэжэ һү һаалиин гүүртээрхин жэлэй эхеэр шанэ түрэһэн үнеэдһээ үдэр соо толгой бүриһөөнь 5 литр һү һаажа байдаг һаа, мүнөө миил 1,5 литр һаана. Шанга хиналта, эрилтын байгаа һаа, иимэ юумэ болохогүй байгаа ха юм.

Буркоопсоюзай мэдэлэй худалдаа наймаанай хүдөөдэхи эмхи зургаануудай хүдэлмэри, тэдэнэй бэелүүлхэ үүргэ тушаа Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшэ нүхэр **Имехохоев** тогтобо. Тосхон, һууринуудһаа холуур ажалладаг малшад, таряашадые хангахын тула республикада доторнай наймаашангүй 140 гаран ларёк, 77 автолавка хүдэлнэ. Зарим бэрхэ шофёрнууд малшадай зүгһөө халуун баясхаланда хүртэжэ ябадаг. Жэшээнь, Бэшүүрэй Ждановай, Калининай нэрэмжэтэ, «Рассвет» колхозуудые хангадаг шофёр наймаашан нүхэр Афанасьев үнгэрһэн 4,5 һарын туршада 20 мянган түхэригэй эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые малшадта худалдаһан байха юм.

— Манай мэдэлэй худалдаа наймаанай нютагуудтахи эмхи зургаануудай хүдэлмэри тушаа тэндэхи колхоз, совхозуудай, үйлэдбэриин управлениүүдэй зарим хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа хандуулдаггүй, туһаламжа үзүүлдэггүй байна. Жэшээнь, Хурамхаанай совхозрабкоопой түрүүлэгшэ байһан нүхэр Очировые совхозой рабочкомой түрүүлэгшээр һунгажархёо һэн. Теэд тэрэнэйнгээ орондо мүнөө болотороо хүниие олэжо табяагүй байна бшуу. Хориин, Түнхэнэй аймагуудай зарим магазинууд наймаашангүйһөө боложо хаалтатай байдаг ушарнууд бии. Нютагуудтахи сомоной, сельсэтэ Соведүүд, партийна, профсоюзай организацинууд худалдаа наймаанай эмхи зургаануудые һайн кадрнуудаар хангахын тула оролдолго гарганагүй, тэдэнэй хүдэлмэридэ туһалнагүй. Энээн тушаа анхаралаа табиилсадаг болыт,—гэжэ нүхэр Имехохоев хэлэбэ.

Тэрэнэй удаа республикын Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министрэй орлогшо нүхэр **Довгань** үгэ хэлэбэ. Совхозууд капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэн зөөриие тон хангалтагүйгөөр хэрэглэнэ гэжэ тэрэ эхилбэ. Илангаяа Улаан-Үдын, Хяагтын, Хориин үйлэдбэриин управлениүүд барилга тушаа һанаагаа зобоногүй, хэмжээ абанагүй гэжэ тэмдэглэбэ. «Бурятцелинстрой» трестын, тэрэнэй мэдэлэй нютагуудтахи барилга-хабсаралгын управлениүүдэй хангалтагүй ажал ябуулгые үгэ хэлэгшэ эрид шүүмжэлбэ. Тэдэнэй гэмээр хаһа саг соогоо олон барилга бүтэнэгүй, шанар муутайгаар хэгдэнэ.

Ойморойсовхозой директор нүхэр **Зайцев** трибунада гараба. Хабарай тарилгын түрүүшын дүнгүүдтэ тогтоод, тэрэ саашадаа тарялангай хубаарилгые улам нарижуулан һайжаруулха, ажахы бүхэнэй доторой онсо өөрэ илгаае анхаралда абаха шухала байһан тухай тогтоо.

— Манай совхозой адуу мал жэлһээ жэлдэ олошорно, теэд Байгал далайда сабшалан, бэлшээриин газар абтажа, багал боложо байна. Тиимэһээ малаа тэжээлээр хангахын тула тарилгынгаа адагынь 45 процентые тэжээлэй ургамалнуудаар эзэлхэ шухала болоно,—гээд тэрэ хэлэбэ.

Гадна совхозтоймнай зэргэлээд загаһа олзоборилгын хоёр артель бии. Тэдэнэй мэдэлдэ нилээд ехэ газар үгтэнхэй. Тэндэһээ абтаһан үбһэ тэжээлэ тэдэнэр иишэ тиишэнь худалдажа байдаг. Хэрбээ энэ газарые манай совхоздо үгэбэл, ашаүрэтэйгөөр хэрэглэхэ һэн.

Үбһэ тэжээлэй, бэлшээриин бага байһые хараада абажа, совхоздоо 3 мянган үнеэ, 500-гаад эмэ бүрүү, хашарагуудые, 800 эхэ гахай баряад байбал, гүрэндэшье ехэ продукци үгтэхэ, ажахыдашье олзотой байха һэн гэжэ тэрэ дурадхаба. Бэшэ залуу малаа эхэһээнь һалгаагаад лэ, мал шахан таргалуулдаг совхоздо тушаажархибал һайн бэлэй гэбэ. Үшөө 20 мянган эмэ тахяа барижа болохо һэн.

Ажахыгаа иимэрхүү тусхай шэглэлтэй болгохыемнай туһалыт гэжэ нүхэр Зайцев республикын хүтэлбэрилхы органуудта хандаба.

Үнеэдэйнгээ тоо энэ жэлдэ 40 процентээр олошоруулаад, байгша оной 1-дэхи квартал да үшөө 100 эмэ хашарагуудые үрөжүүлээд байһан тухайгаа Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Забайкалец» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Братеньков** хөөрэбэ.

— Энэ жэлдэ һүн яахадаа бага һаагданаб,—гээд тэрэ саашань үргэлжэлүүлбэ.—Үнеэднай белок элбэгтэй тэжээлэй дууһангираад байха үедэ, хабар орой түрэжэ эхилһэн байна. Тиигэбэшье мүнөө һаалимнай үдэр бүри дээшэлнэ. Гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб декабриин 15 бодаар дүүргэхэл байхабди.

Һаалишадай байра байдал һайжаруулха, культурна эрилтэнүүдыень анхарха тухай тон зүб хэлэгдэнэ. Малай фермэнүүдтэ гол түлэб залуушуул ажалладаг. Тиимэһээ тэдэндэ зохид һайн хамтын байра түхээржэ, эдеэ хоол эмхидхэхэһээ гадна, кино, концерт харуулха шухала. Мүн һаалишадые холын фермэдэ зөөжэ байхын тула автобус хэрэгтэй гэһэн эрилтэ табяа.

Шэнээр эмхидхэгдэһэн хиналтын органуудай хүдэлмэриин түрүүшын дүнгүүдтэ КПСС-эй обкомой, Министрнүүдэй Соведэй партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Семенов** тогтобо.

— Манай органуудай хинан шалгалта юу харуулнаб гэхэдэ, колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие эрхилхэ талаар ехэ дутагдалнууд элирүүлэгдэнэ, хүнүүдэй даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандаха ябадал гарана. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлэй июнь һарада адуу мал түргөөр үсхэбэрилхэ хэмжээнүүд тухай КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй абаһан тогтоол хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. Эхэ мал олоороо һубайрһан зандаа, түл түрэсэ үхэл гарзада орожол байна.

Саашань нүхэр Семенов адуу малые тэжээлээр ... тээнһээ оролдохо ... жэлэй ургамалну... сэбөө заатагүй ... гэжэ тэмдэглэбэ.

Ажахынгаа бүх... байгаа арга бол... хэрэглэжэ, мал а... лые абаха түсэб... доходтойгоор гара... байһан тухайгаа ... директор нүхэр Б... дэ хабаадагшадта...

— Үйлэдбэриин... дые тусхай шэглэл... хын тоосоондо орү... адуу малай ашаг ... раанай ургаса д... рэ үргэлжэлүүлбэ.—... нёдондонойхиһоо 3... олон абтаа. Хабар... гаая энэ жэлдэ 1... да дүүргээбди.

Республикын Хү... дуктнуудые абаха, ... нистр нүхэр Дубр... жа, колхоз, совх... рииие хүтэлбэрилхэ... гаа дутагдалнууд...

— Хүдөө ажахы... органуудай шэнэ... дааншье һаа, тэдэ... арга дүршэл олон ... гаа улаашо,—гэ... ский мэдүүлбэ.—... хээ заабари үгэжэ... лээд һуудаг хүтэ... дайралдана.

Зарим хүтэлбэри... бригада дээрэ хо... хын орондо юрэн... ла гүйлгэжэ байд... рүүлэгшэнэр, сов... нууд ажалаа ябу... данагүй. Хэн ямар ... хэхэ, юунэй түлөө ... тойб гэжэ тодо... мэдээ тэдэнэй ал... ёо асуудалнууд... шухала хэрэгтэй...

Мүн үйлэдбэриин... дэй мэргэжэлтэдни... заабари үгөөд л... хой. Тэдэнэртэ ф... эмхидхэлэй хүдэл... нагүй. Иимэрхүү ... комитедүүдэй сек...

— Энэ жэлдэ ... процент, "мяха аба... ехэдхээжэ, хоёр ... абаха гэһэн соци... — гээд Хяагтын ... манай нэрэмжэтэ ... лэгшэ нүхэр Ба... бэ.—Абаһан энэ ... хын түлөө оролд... 4 һара 20 хоно... үеынхиһээ 45 про... даа, 65 процент... даладагаа. Дун... һаалиа 75 про... Мүнөө үнеэднай ... гаа гаргагдаа... адуулагдажа, ... һаагдана,—гэба...

Саашань мүн... гээгдэрэлэй эмхи... дэлмэриие шүү... фермэ, бригада ... церт үсөөн харуу... дагдаа.

Үһаллуриин га... да ургаса, шэмэ... горох, саахарай ... гэхэ мэтын үр... хабартаа газарай ... тушаа уһанай ... начальник нүхэр ... жо хэлэв.

— Республика... ган гектар уһал... бии аад, тэрэнэй ... гаран гектарнь ... гэжэ саашань ... гэлжэлүүлбэ. Энэ ... лоноо гэхэдэ, ... лагдаха хүнүүд... Ажахынууд ... дээ 180 станци... хүдэлгэдэнэ.

Олохон ажахы... лангүйгөөр тар... Энэ тон буру... хозууд хүтэлбэ... сабшалан уһалх... дые нэмэжэ таба... һунигүй ябуулн...

Һаалишадай ... рысөө үргэнөөр ... нииие түлбэрин... жа, түрүүшүүлхэ ... үнеэдые шадаба... дээрэ дамжуулдаг ... лан һааха худ... тухайгаа Эрхири... тор нүхэр Ними...

Удаань һү тух... управлениин на... буев үгэ хэлэ... ауудта һүнэй т... хэ гэжэ дээрэ... Тиимэһээ респу... хозуудай тушаа... гынь миил 3,7 ... хэнэй управлени... центдээ орошо... дээрэһээ боложо... ехэ олзоёо ал...

Мүн һүнэй ... бэлэдхэлэй пу... нүүд олон ушар... асарһанаа ариг... зүбөөр хадагал... нииие гутааха, ... олон гарадаг. ... тухай үгэ хэл...

Энэ тэдгэшэ... жэ, нүхэр М... үгэ хэлэлгэнэ ... тоол абтаа.

Элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэдэй ажаглалтануудһаа

Зарим колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд юрэнхы захяа заабари үгөөд лэ, үдэртөө хэдэн фермэ дээгүүр гүйлгэнэ.

Хүнгэн машинын хурданда....

Бэшүүрэй совхозой һаалинин фермэнүүдтэ элдэб түшаалтад дан олон. Жэшээнь, Мотнягай фермэдэ бригадир, ахалагша һаалишан, тоо бүридхэгшэ, тэжээл зөөдэг 3 хүн, мал адуулдаг 6 хүн бии.

— Һүн яахадаа багаар һаагданаб?
— Ажалдаа дарагдашообди.

гэ зэргэдэ загсан, нэгэ уг зорилго тээшэ

Советскэ Союзай, Кубын Рөспубликын арадуудай хоорондохи хани барисаанай митинг

ДЕЛЬ КАСТРЫН хэлэhэн үгэ

й Коммунис пар-
Комитедэй Нэгэдэ-
ССР-эй Министрнүү-
үүлэгшэ, хүндэтэ
ргеевич Хрущев!
тральна Комитедтэ
үхэдүүд!

тскэ Союз дотор
саг соо байхашье
дэр танай агууехэ
рэй байлгын алба-
өө.
хэдэ, бидэнэр мү-
кидтай, бүхы совет
байнабди. Би хэлэ-
эй байнаб. Юуидэб
аа, минии hанахада,
— оршуулагшадашье,
хэгүй хүн болохо
айха байна.
анарта баясхалан
Айхабтар ехэ инаг
эн бидэнэртэ энэ зо-
гээшэ ойлгосотой
гэн бэшэ байна.
дотор манай айлшал-
ай делегацида онсо
ю. Бидэнэр хани ба-
ондо хүсэд баясха-
ерэhэмнай элитэ.
лон мянган милиин
революцида шиидхэ-
тэ туhа хүргэнэ.
мүнөө совет бодото
совет аха дүүнэр-
ушарба гээшэбди.
үн байhаниинь, энэ
ру хэhэниинь, баа-
хэг зоригынь, түү-
дэ хадаа номуудые,
уншаад, фильмүү-
дые хараад, хүсэд
байна. Энээниие
дэжэ абаха хэрэгтэй
эй дээрэ хоёр Со-
нги байна. Хүдэл-
най шуhа мяханай,
р байгуулагдаhан,
аалhан баатар зо-
тскэ Союз; хүн тү-
нэ үеые нээhэн,
Ленинэй үзэл сур-
түүхэдэ бэелүүл-
иалис гүрэн, сү-
ай түрүүшын Эхэ
орон мүнөө боло-
хурдан түргэнөөр
соёл культурын бо-
хүгжэлтые хан-

хай аргаар хархис
нүгөөдэ «Советскэ
олистическэ капи-
мүлжэгшэ анги-
далдаhан политика-
hан бэшээшэд энээ-
лоно.
лиинуудай зонхил-
түүд болон буржу-
айhан орон дотор
байнабди. Гүрэнэй
шье, сэрэгэй ал-
аанай бусад эмхи
хэблэл, радио, ки-
үлинууд манайда
кэ Союзые харда-
hан юм. Хүдэлмэ-
сад гансашье хэ-
мүн суртал бодо-
хэрэглэдэг байгаа.
лдээ барижа бай-
революционно hанал
тулада, өөрынгөө
охо худал хуурмаг
байгаа.
hон коммунизмын
шэлэн Латиин Аме-
дэжэ байна. Зүгөөр
огдэгшэдые айлга-
ние хэрэглэхэ гэжэ
марксизм-лениниз-
hургаалые гадаа-
рондо, обществодо,
дэ, хүндэ харша
Буржуази хадаа
эрхэ сүлөө, бү-
гансал үмсын зөөри
хододоо холбодог

бсэг хэрэгсэлэй үм-
тулада тэдэнэр
риалистнуудта ху-
ые забхайруулна,
болгоно. Тиигэжэ
гдэгшэд хоёр боло-
hан муухай удха-
айгуулна, хүниие

н эхэнэрнүүд, хү-
харууhагүй үхи-
бүлэнэр, үзэг бэ-
үүд—иимэ бүлэ-
хүгжэнги капита-
р тон олоороо бии
соёл болбосорол,
капиталистнуудай
өөриин зэбсэг хэ-
өөри байhан яба-
гөөр мэдэлтэй бай-
айдалда, өөрынгөө
сурталаар манай
баад байhан эгээн
гүрэнhөө миил 90
айгаад, манай арад
ржэ, гэнжые таhа
гые hандаргажа,
холбоотой боло-
дээрэ түрүүшын
гаад байгуулжа

Куба худар революц-
империалистнуу-
ханда hанагдаа-
этэй. Капитализм
өөhэдөө бэедээ
ана, мүлжэгдэhэн
он хүдэлмэришэ-
рын нүхэ малтаг-
hэн марксизм-ле-
үшөө дахин батад-

харгданхай. Империалистнуудай бүхы худал хуурмаг хардалга гүрдэлгэ хэжэ байбашье hаань, хэhээлтэ, хүсэрхэлгэ гаргабашье hаань, тэдэнэрэй пропаганда болон гэмтэ ябадал хэжэ байбашье hаань, Кубын хүдэлмэришэд болон таряашад хуушан капиталис обществые хэзээшье бусахагүйгөөр хүдөөлүүлэн хаяа.

Революци лабораторинууд соо хэгдэдэггүй байhаниинь мэдээтэй. Энэ хадаа арад ниитын хэрэг, түүхэтэ бодото байдалай хэрэг мүн болоно. Революци дотор бүхы юумэн сэсэг набшаар анхилдаг бэшэ юм гэжэ гайхамшагта, бүхы талын эрдэмтэй Хосе Марти хэлэhэн байха юм. Түүхые идеалис ёhoop ойлгогшод революци гээшэ hайнаар таараалдаhан хүгжэмэй зохёол шэнгеэр хүгжэхэ ёhотой гэжэ бододог юм. Ямаршье революцида хүнэй хэдэг алдуу, бури томошье алдуу гаража магадгүй. Эдэ алдуунуудые дайсадай хододоо хэрэглэдэг, али бүхы аргаар hүжэрөөдэг байhаниинь мэдээжэ. Түүхэтэ үзэгдэл, хүн түрэлтэнэй обществын шэнэ түхэл маяг, арад ниитын хэрэг мүн болохо революци хадаа хүнэй гаргаhан алдууе булижа шадамаар гайхамшагта ехэ зүйл мүн болоно. Алдуунуудые зайсуулhан ушар бүхэн революциие бэхижүүлнэ, үзэл сурталай зэбсэгые революциин дайсадай гарhаа hуга сохижо абана, хүн түрэлтэнэй хараhаар байтар коммунизмын үзэл сурталые бури ехэ хүсэтэй болгоно. Революци дотор бүхы юумэн туhатай дүй дүршэл болоно, бүхы юумэн hургаал абамаар зүйл болоно. Тиимэhээ коммунис хүдэлөөн улам хүсэтэй болоно. Тиихэдэ ажалшадай ангиин дайсадай галзуу муухай ябуулга хэжэ байбашье hаань, марксистско-ленинскэ үзэл сурталай нэрэ түрэнь бүхы дэлхэй дээрэ үдөр ерэхэ бүри ехэ болоно. Социалис лагерьhаа иимэ холо байhан, эгээн хүсэтэ империалис орондо дүтэхэн байhан манай революци яагаад бүтэн үлэжэ шадаа гээшэб?

Хэрбээ Кубын революциин болохо сагта Латиин Америкэдэ арадуудай өөhэдыгөө сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ туhатай тон шэнэ, бодото эрхэ байдалай үгы байгаа hаань, гансал манай арадай баатар зориг, тэрэнэй имагта ехэ патриотическа зориг, революциие ямаршье сэнгээр хамгаалхаар тэрэнэй бэлэн байhан ябадал хүсэд хүрэхэгүй байгаа бшуу. Дэлхэйн мүнөө үеын эрхэ байдалда хүсэнүүдэй тэнсүүри империалис лагерьта туhатай бэшээр хубилhан тухай марксистско-ленинскэ заабариин зүб байhаниие Кубын революци үшөө дахин баталан харуулаа. Ангита обществын моральна гол ёhо дээрэ үндэhэлhэн уласхоорондын харилсаануудай түүхэ дотор эртэ урда сагhаа эхилээд hүүлэй үе хүрэтэр бүдүүлиг хүсэнэй зэрлиг муухай хуули ёhо бии байгаа. Социалис лагериин бии болохотой, ургахатай хамта ушар байдал үндэhөөрөө хубилаа. Мүнөө үеын дэлхэй дээрэ хүсэнүүдэй шэнэ тэнсүүриин үгы байгаа hаа, Америкын империализм Кубын революциие дарахаhаа зайлахагүй байгаа. Бидэнэр мүнөө манай орон дотор социализм байгуулхагүй, хариһ ой модон сооуур, газар дайда дээгүүр, подполи дотор гадаадын эзэмдэгшэдтэ эсэргүү тулалдажа байха hэмди.

Зүгөөр империалистнууд бодото байдалые хүнгэнөөр зүбшөөнэгүй. Тэдэнэр гансал октябрьда болоhон түгшүүрилэй hүүлээр манай орондо зэбсэгтэ добтолго хэхэ түсэбhөө арсаа. Манай орондо эсэргүү бэлдэгдэжэ байhан добтолгые болюулхын тулада үнгэрэгшэ жэлэй тэн багта, Кубын болон Советскэ Союзай правительствануудай зохихо хэмжээ абаха гэжэ шиидээд байхадань, манай политика бүхыдөө уласхоорондын эрхын гурим дээрэ, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Устав дээрэ үндэhэлhэн юм. Куба өөрынгөө аюулгүй байдалда тохёолдоhон заналтые мэдээд, өөрынгөө бэеэ даанхай эрхэнүүдhээ үндэhэлэн өөрынгөө оборонын хүсэ шадалые бэхижүүлхэ хүсэд үндэhэ баримтатай байгаа. Хуулита ямаршье үндэhэгүйгөөр империалистнууд далайн сэрэгэй бүhэлэлгэ хэжэ, дэлхэй дээрэ дайнай болохо аюул тохёолдуулаа. Энэ түгшүүрил Холбоото Штадуудай эзэрхэг түримхэй политикын аша үрэ байhан юм. Тэрэнэй эсэсынь зэбсэгтэ добтолго болохо ёhотой байгаа бшуу. Тиибэ ябабашье, США-гай правительство манай орондо эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулга бэлдэжэ байhанаа арсаад, түгшүүрилтэ байдалай түлөө харюусалгые Кубада болон Советскэ Союзда тохохо гэжэ эрмэлзээ. Мүнөө үедэ бүхы дэлхэй энэ түгшүүрилэй түлөө бодото дээрээ зэмэтэй хүнүүдые мэдэнэ.

США-гай правительствын болон Кубын контрреволюционернүүдэй хоорондо арсалдаан болоhоной эсэстэ үнэн бодото байдал элирхэй болоо. Холбоото Штадууд Кубада эсэргүү сэрэгэй эзэрхэг түримхэй добтолго үнэхөөрөөшье бэлдээ юм гэжэ бүхы дэлхэйдэ үргэнөөр мэдээжэ болоhон бэшэг соогоо Америкын правительствын өөрынь томилhон контрреволюциин гол толгойлогшо hаяхан мэдүүлээ. Эзэрхэг түримхэй түсэбүүдhээ арсаха гэжэ Холбоото Штадуудые уялгалан, октябриин түгшүүрилые шиидхэhэн ябадал хадаа манай ороной дайсадай хоорондо хэрүүл гаргажа, үнэн бодото зүйлые элирүүлхэ арга олгоо. Сагшье үнгэржэ, үйлэ хэрэгүүдые элитэ болгоо. Кубада добтолгын империалис түсэбүүд буруу hүрөө. Дайн сэрэгые зайсуулха арга бии байба. Зүгөөр үйлэ хэрэгые империалистнуудай буруугаар сэгнэхэ аюул үлэhэн байна. Энэ оной март соо Советскэ Союзай саг соонь хэhэн эршэмтэй шанга уридшалан hануулга дайша этэгээдүүдэй толгойн халууе буурулаа.

ССР-тэ манай делегациин ерэхэтэй дашарамдуулан, империалистнууд Кубын революцитай Советскэ Союзай, Советскэ правительствын болон совет арадай хэр зэргэ эбтэй байhаниие хаража шадаха болоо.

Хэдэн олон мянган миль газарта холо байhан багахан арадые хамгаалхын тулада, 45 жэл соо зохёон байгуулха ажалаараа, тон ехэ хохидолнуудай сэнгээр байгуулагдаhан hайн hайхан юумээрээ термоядерна дай зайсуулhан орон агууехээр толоржо байхал! Фашистнуудта эсэргүү Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда амиды байха, айхабтар ехэ баялигуудаа хүгжөөхэ эрхээ аршалан хамгаалхын тулада Кубын бүхы арад зонhоо олон хүнүүдээ алдаhан совет орон манай багахан оронние хамгаалха хэрэг хэлбэрилтэгүйгөөр бэе дээрээ даажа абаа! Эбтэ барисаанай иимэ жэшээе түүхэ мэдэхэгүй юм.

Энэл даа интернационализм гээшэ!

Энэл даа коммунизм гээшэ!

Ехэ, бага арадуудай хоорондо марксистско-ленинскэ hургаалай үндэhэ hуури дээрэ тон шэнэ харилсаануудай тогтоогдоhониие энэ ушар эли годоор баталан харуулна. Айхабтар ехэ Советскэ Союз дотор манай делегацитай тон халуунаар уулзажа, ехэ анхарал, нэрэ хүндэ үзүүлhэн ябадал хадаа арадуудай хоорондохи бэеэ даанхай байдал, адли тэгшэ эрхэ тухай ойлгомжые үзэгдөөгүй ехэ удха шанартай болгоно.

Советскэ Союз Куба хоёрой хоорондохи хани барисаан үнэхөөрөөл ульгэр жэшээ мүн болоно. США-гай правительство зэбсэгтэ эзэрхэг түримхэй политика ябуулхаhаа бүри урид Кубын революциие үлэсхэлэнгөөр дараха гэжэ hэдэhэн байгаа. Зүгөөр социалис лагерьтай экономическа харилсаанууд, манай арадай саг соогоо абаhан экономическа туhаламжа үлэсхэлэн байдалда бүhэлхэ гэhэн hэдэлгые буруу hүргөө. Энэ ушар хадаа колониализмын, капитализмын болон империализмын үедэ бусад оронуудые зарим нэгэ оронуудай экономическа талаар мүлжэдэг байhан ябадал социалис оронуудай хоорондохи харилсаанууд дотор хүсэд үгы боложо, бэе бэедээ туhатай харилсаанууд тогтоогдохо, ехээр хүгжэнги индустриальна социалис оронуудай зүгhөө hула экономикотой оронуудта туhаламжа үзүүлхэ тэhэн марксистско-ленинскэ заабариие баталан харуулна.

Советскэ Союзай зүгhөө Кубые хамгаалха тушаа уридшалгын хэмжээ абаха зэргэтэй болгоhон зэбсэгтэ эзэрхэг түримхэй ябуулга эхилхынгээ урда тээ империалистнууд манай орондо добтолхын тулада хүлhэншэдэй хүсые эмхидхэн бэлдэжэ байба. Советскэ Союзhаа болон социалис лагериин бусад оронуудhаа абтаhан буу зэбсэг эзэрхэг түримхэйшүүлые бута сохихо арга бидэнэртэ олгоо. Империалистнууд эзэрхэг түримхэй добтолгын бүхы аргануудые хэрэглээд, хүсэд буруу hүрөө. Бидэнэр ходоол совет туhаламжа абажа байгаабди.

Зүгөөр империалистнуудай диилдэлгэнь бидэнэрые амгаланаар орхёо гэhэн удхатай бэшэ. Дахяад арсалдаанай гарахагүйн тулада усадхагдаха ёhотой хэдэ хэдэн нүхэсэлнүүд мүнөө дээрээ бии байна. Холбоото Штадууд манай оронние экономическа талаар хатуу шангаар бүhэлхэ ябадалаа үргэлжэлhөөр. Кубатай наймаа хэхэдэнь hаалта хэхын тулада Холбоото Штадууд өөhэдынгөө нүлөө доро байhан бүхы гүрэнүүдые ехээр хашана. Империалистнууд өөрынгөө газар дайда дээрэ сэрэгэй, хорото ябуулгын талаар хэдэ мянган контрреволюционернүүдые бэлдэнэ. Контрреволюциин агентнүүд болон тэдээндэ зорюулагдаhан буу зэбсэг Кубын газар дайда дээрэ саг үргэлжэ хаягдана. Холбоото Штадуудай сэрэгэй суднанууд болон самолёдууд манай далайн хилэнүүдые болон агаарай дайдые ходо дабажа гарана. Тагнуулай самолёдуудай добтолго хорото ябуулга хэхэ гэhэн зорилготой. hаяхан Америкын бааза дээрэhээ ниидэжэ гараhан дээрмэдэлгын самолёт манай нефть үйлэдбэрилдэг заводуудай нэгэн дээрэ бомбо хаяа. Эсэстэ, Холбоото Штадууд манай газар дайдын нэгэ хубиие эзэмдэжэ үргэлжэлhөөр. Тэндэ тэдэнэй сэрэгэй бааза бии юм. Тэндэhээ тэдэнэр Кубын ажалшадые алана, тэндэhээ манай орон худар соботажнигууд нэбтэрэн ороно, тэндэhээ элдэб янзын хорото ябуулганууд хэгдэнэ.

Эзэрхэг түримхэй иимэ политикын ябуулагдажа байтар Куба Америкын түбиин бүхы оронуудтай, тэрэ тоодо Холбоото Штадуудтай эбтэйгээр ажабайха, зохид харилсаатай байха гэжэ хүсэжэ байhан тухайгаа соносхоо. Канадатай, Мексикэтэй, Бразилитай болон Латиин Америкын бусад оронуудтай харилсаанууд иимэ харилсаануудай жэшээ мүн болоно.

Америкын арад Кубада эсэргүү правительствынгаа хэhэн экономическа эзэрхэг түримхэй ябуулгаhаа хохидоно. Манай тамхи мэтэ иимэ продуктнуудые абаха аргагүй болонхой. Дэлхэйн дэлгүүр дээрэ иимэ hайн шанартай тамхи абажа болохогүй байна. Дэлхэйн дэлгүүр дээрэ саахарай үнэ сэнгэй тон ехэ болоhон дээрэhээ Америкын эд хэрэглэгшэд саахар худалдан абахадаа, мүнөө жэлдэ 1 миллиард шахуу доллар үлүү түлэхэ ёhотой болоно. Иимэ үнэ сэнгүүд Кубын саахар абахагүй гэжэ США-гай гаргаhан ааша дээрэhээ нилээд дулдыдана. Америкын арад өөрөө иимэ буруу политикаhаа хохидоно.

Кубын революцида эсэргүү Холбоото Штадуудай политика хүсэд панхаруутаа, энэ ороной правительствые тон ехэ политическэ диилдэлгэдэ оруулаа. Мүнөө үеын захиргаанда заналта хэдэг, тэрээниие дайнай талаар буруу hүрэлгэдэ оруулхые hэдэдэг хорото муухай политигууд Кубын революцида дураа гутаха ябадал үүсхэнэ. Газар дэлхэй дээрэ hайн ажабайдал байгуулха хэрэгые үргэлжэлүүлхын тулада манай арад социалис хани харилсаанай бүхы арадуудтал адляар эб найрамдал хүсэжэ байна. Зүгөөр эб найрамдалай түлөө тэмсэл хадаа манай арадуудhаа ехэхэн хохидол эринэ гэжэ нүхэр Хрущевой хэлэхые би ходо дуулаhан байхаб. Манай арад мүнөө үеын буу зэбсэгээр хангагдаhан, хүсэд дайшалхы бэлэн зэбсэгтэ хүсэнүүдтэй байха уялгатай.

Социалис лагериин хүсэн дайн сэрэгэй бүтэхэгүй хорото юумэ хэхээ хүсэгшэдэй амыень татана, эб найрамдал хангана, колониальна болон империалис дарлалтада эсэргүү арадуудай тэмсэлэй түлөө тон hайн эрхэ байдал бии болгоно. Коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлэй бата бэхи байха бүринь энэ хүдэлөөн улам хүсэтэй байхал!

Энэ хадаа элитэ үнэн бодото зүйл мүн болоно. Бүхы түрүү, революционно хүсэнүүдэй нэгэдэл гээшэ бүхы оронуудай коммунистнуудта Марксын үгэhэн лозунг мүн байhан юм. Мүнөө бүхы марксистнууд-ленинецүүдэй лозунгнь уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэл мүн болоно. Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты! Маркс, Энгельсын захяа заабари иимэ байна.

Хүндэтэ совет ханинар! Советскэ Союзда манай ерэhэн ябадал танай арадай агууехэ хэрэгые байра дээрэнь сэгнэжэ үзэхэ арга бидэнэртэ олгоо. Энээнэй түлөө хэды ехэ оролдолго, хохидол хэрэгтэй байгааб гэжэ бидэнэр мэдэнэбди. Советскэ Союз дабагдашагүй хэрэм шэнгеэр гадаадын хүндэ hанагдана. Бидэнэрые гайхуулhан совет арадай нэгэдэл, танай гүрэнэй айхабтар hайн эмхидэл, танай арадай ажахы совет обществодо бүри ехэ хүсэ оруулна, урдаа байhан айхабтар ехэ зорилго дүүргэхэ арга боломжо тэрээндэ бии болгоно. Совет хүн бүхэнэй, эрэ гү, али эхэнэр хүнэй гайхамшагта hайхан даруу зангые бидэнэр харанабди. Советскэ Союзай Коммунис партиин хэhэн бүхы юумээр Ленин омогорхохо байгаа.

Арад ниитые эмхидхэгшэ, хүтэлбэрилэгшэ мүн болохо партиин үүргэ тухай Ленинэй hургаалые бидэнэр гүнзэгы ехэ зүбөөр сэгнэжэ шадабабди. Бидэнэр арадтай партиин нягта холбоо барисаае, бүхы hалбаринууд дээрэ тэрэнэй эсэшэ сусашагүй хүдэлмэриие хаража шадабабди. Бидэнэр партиин хүтэлбэрилэгшэдэй простой, даруу зангые, коммунизм байгуулха зорилгодо бүхы хүсэнүүдээ үгэхөөр шиидэнхэй байhыень тэмдэглээбди.

Орон дотор ехээр ябажа, совет арадтай hара шахуу хамтадаа байжа, бидэнэр Советскэ Союзай арадай ажахын эгээн богонихон болзор соо США-гай хэмжээе заатагүй ахижа гараха байhандань тон ехээр этигэнэбди.

Энэ баримта хадаа хүсэнүүдэй тэнсүүриин тулада, Советскэ Союз тухай хосорхынгоо урда тээ байhан уласхоорондын хархисуудай тараадаг худал хуурмаг, хардалга гүрдэлгын зүйлнүүдые элирүүлхын тулада эсэсэй, шиидхэхы удха шанартай байна. Газар дэлхэй дээрэ үшөөл ушардаг гэнэн хонгор хүнүүдые мэхэлхын тулада хардалга гүрдэлгэ хэгшэдтэ багахан саг үлөө.

Нэгэ үедэ Европоор ябажа гараhан коммунизмын hүлдэ тэмдэг үзэгдэнэ, хаа хаанагүй үзэгдэнэ. Энэ hүлдэ тэмдэгhээ айдаг хүнүүдэй— ажалшадые мүлжэгшэдэй хэтэ мүнхэдөө үгы болохо сагынь холо бэшэ.

Совет арадтай болоhон энэ уулзалга манай хани барисаае бэхижүүлгэдэ тон ехээр туhалха байха гэжэ бидэнэр этигэнэбди. Кубын делегациие амаршалhан хэдэн миллион гарнууд тухай hанамжануудые, бидэнэрые хаа хаанагүй угтаhан хүхюу баяртай, амаршалгын үгэнүүдые бидэнэр хэтэ мүнхэдөө hанажа ябахабди.

Манай арадуудай хоорондохи хани барисаае эсэшэ сусашагүйгөөр шэрээhэн нүхэр Никита Сергеевич Хрущевто бидэнэрэй гүнзэгы ехэ баясхалан хүргэнгүйгөөр өөрынгөө үгые дүүргэжэ шадахагүй байнаб.

Коммунизм байгуулха зам дээрэ Центральна Комитедэй хүтэлбэри доро Советскэ Союзай туйлаhан амжалтануудаар нүхэр Хрущевые, тэрээгээр дамжуулан, Советскэ Союзай Коммунис партиин бүхы Центральна Комитедые бидэнэр бүхы зүрхэнhөө амаршалнабди.

Совет аха дүүнэр, Танда, ехэ баяр хүргэнэбди! (Эдэ үгэнүүдые Фидель Кастро ородоор хэлэнэ).

Коммунизм мандаха болтогой!
Эхэ орон үхэл хоёрой али нэгэн!
Бидэнэр илахабди!

(Нүхэр Фидель Кастрын хэлэhэн үгэ шанга альга ташалгануудаар болон амаршалгын хашхаралдаануудаар нэгэтэ бэшэ таhалдаhан байна).

Аха дүү ёhоной хани барисаанай толотомо гэршэ

Советско-кубинска хамтын мэдүүлгэ

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

Азиин болон Латиин Америкэдэ хэдэн арбаад колони нютагуудай болон дулдыданги оронуудай үшөө бии байhан ушарые тэсэхын аргагүй гэжэ тоолоно. Сүлөөрхын, политическэ болон экономическа бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхын, колониализмын хүндэ хүшэр хойшолонгуудые усадхахын түлөө тэмсэжэ байhан бүхы арадуудтай hаналаа ехээр нэгэдэжэ, тэдэниие дэмжэжэ байhанаа Советскэ Союз, Кубын Рөспублика элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Али алиндаа ашагтай, тэгшэ эрхэтэй байха гол ёhонуудта үндэhэлэн, газаашалга гаргангүйгөөр, гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсангүйгөөр уласхоорондын худалдаа наймаа болон экономическа харилсаа холбоо тон үргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэй гэжэ хоёр тала тоолоhон байна. Худалдаа наймаанай болон хүгжэлтын асуудалнуудаар уласхоорондын конференци зарлаха тухай ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVII сессиин шиидхэбэриие хоёр тала дэмжэнэ.

ООН-до Хитадай Арадай Республикын түлөөлэгдэхэ хуулита эрхые hэргылгэдэ hаад ушаруулдаг империалистнуудай бүдүүлигээр зэргоороо оролгодо эсэс табигдаха ёhотой гэжэ Советскэ Союз болон Кубын Республика тоолоно.

Мэдүүлгын дүрбэдэхи бүлэг соо иигэжэ мэдээсэгдэнэ. КПСС-эй болон ПУРС-ай хоорондохи партийна холбоо барисаа саашадань хүгжөөхэ тухай. уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй шухалын шухала асуудалнуудаар нүхэр Фидель Кастрын болон тэрээнтэй сут ябалсаhан хүнүүдэй СССР-тэ байха үедэ КПСС-эй ЦК болон Социалис революциин Нэгэдэмэл партиин Национальна хүтэлбэри (ПУРС) hанамжануудаа hайнаар мэдэлсээ.

КПСС-эй болон ПУРС-ай хоорондохи аха дүү ёhоной партийна холбоо барисаан хүгжэн бэхижэнэ, элитэ үрэ дүн үгэнэ, партийна болон гүрэнэй байгуулалтын дүй дүршэлөөр бэе бэеэ баяжуулна, социализмын болон коммунизмын замаар СССР-эй, Кубын арадуудай дабшалгада эдэбхитэйгээр туhална. Пролетарска интернационализмын ленинскэ гол ёhонуудта үндэhэлэн, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлхэ гээшэ шухалын шухала удха шанартай гэжэ КПСС, ПУРС тоолоно. Энэ нэгэдэлые зааханааршье hулаpуулга имагтал коммунизмын хорото дайсадта—империалистнууд болон элдэб эсын хархис этэгээдүүдтэ туhалха байна.

Хоёр парти хадаа компартинуудай Москвадахи 1957 болон 1960 онуудай зүблөөнүүдэй Деклараци болон Мэдүүлгэ соо найруулагдаhан хараа бодолнуудые хэлбэришэгүйгөөр баримтална, эдэ шухалын шухала документнүүдые хүтэлбэри болгон өөhэдынгөө политикые, өөhэдынгөө бодото ажал ябуулгые бэелүүлнэ.

Мүнөөнэй түүхэтэ үе сагта ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байлга арадуудай национально-сүлөөрэлгын, империализмда эсэргүү тэмсэлэй, урдын дулдыданги болон колони оронуудай национальна талаараа хүсэдөөр сүлөөрэлгын, тэрэ тоодо экономическа талаараа тэдэнэй бэеэ даанхай бололгын зорилгонуудта тааралдана. Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байлга коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай нүлөөнэй ургалтада, социализмын түлөө тэмсэлэй фронтын үргэдэлгэдэ туhална. Социализмын замда ороод байhан баатарлиг Куба энэ талаар жэшээ боложо үгэнэ. Имагтал социальна ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байhан үедэ дүшэ гаран ороной арадууд эрхэ сүлөөтэй болоод, империалис гүрэнүүдhээ экономическа талаараа дулдыданги байлгаяа дабан гараха замда ороод байна гэжэ мэдүүлгэ соо заагдана.

Кубын Республикада хани ёhoop аяншалан ошохыень Н. С. Хрущевые Фидель Кастро Советскэ Союзда байха үелөө уряа. Энэ уряалыень Н. С. Хрущев ехэ баяртайгаар хүлеэн абаа.

Советскэ Союзда Фидель Кастрын амжалтатайгаар аяншалга Советскэ Союзай болон Кубын Республикын арадуудай хоорондохи үдэр ерэхэ тудам бэхижэжэ байhан аха дүү ёhоной хани харилсаанда, али бүхы талын харилсаа холбоондо элитэ ехэ туhа нэмэри боложо үгөө гээд мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал тогтоохо, уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, бүхы оронуудай болон арадуудай хоорондохи харилсаа холбоо хүгжөөхэ нангин, hайн hайхан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө социалис хани нэгэдэлэй болон эб найрамдалда дуратай бүхы оронуудай тэмсэлдэ энэ аяншалга шухалын шухала үүргэ дүүргэхэ гэжэ батаар этигэжэ байhанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлээ.

Советско-кубинска хамтын мэдүүлгэдэ Москвада майн 23-да Н. С. Хрущев Фидель Кастро Рус хоёр гар табиhан байна.

(ТАСС).

«Латыш литература» манайда айлшалхань

Июниин 5-hаа 9 болотор манай республикын ниислэл хото Улаан-Үдэдэ аха дүү латыш арадай литературын үдэрнүүдые үнгэргэхэ тухай шиидхэбэри СССР-эй уран зохёолшодой правлени абаа. Балтиин далайн эрьеын уран зохёолшод Байгал далаймнай номин долгиие хараха, баян талымнай ажалша зоноор уулзаха, республикын тогтоhoop дүшэн жэлэй туршада урган бодоhон промышленна предприятинуудтай танилсаха зорилготой. Айлшаднай уран хонгёо шүлэгүүдээ зэдэлүүлхэ, удха түгэлдэр зохёолнуудhаа хэhэгүүдые уншаха, нэгэ үгөөр хэлэбэл, латыш литература манай республикада айлшалан ерэхэ байна. Иимэ "Латыш литературын үдэрнүүд" гансашье манай республикада болохо бэшэ юм. Тэдэнэр бүлэг бүлэг боложо таhараад,түрэл литературынгаа амжалтатай нэгэн доро Россиин Федерациин городууд—Москва, Свердловск, Уфа, Новосибирскын ажалшадые танилсуулха юм.

Иимэ аха дүү арадуудай литературын гү даа, али искусствын үдэрнүүдэй нүгөө аха дүү арадайнгаа ниислэлдэ, мүн республикын бусадшье хото городуудаар үнгэргэлгэ hайн hайхан заншал болон тодороо. Туркмениин поэдүүдэй Ярославль айлшалхада, ород поэдүүд Тбилиси дээрэ шүлэгүүдээ ханхинуулжа байлгань мүнөө гайхалгүй болонхой.

Манай республика айлшалан ерэхээр хүлеэгдэжэ байгаа бүлэг уран зохёолшодой тоодо Латвиин мэдээжэ поэдүүд Андрей Балодис, Фрицис Рокпелнис, Мейнгард Рудзитис, уран зохёолшод Визбулис Берце, Николай Задорнов болон бусад ороно. Гадна тэдэнтэй хамта Москва хотын бүлэг уран зохёолшод ерэлсэхэ байна.

Балтиин далайн эрьеhээ Байгалай эрье ерэхэ айлшадта баяртай, hайн ябахыень хүсэнэбди!

РЕВОЛЮЦИИН ДҮЛЭТЭ ДУУШАН

Арад бүхэн өөhэдын алдар соло болоhон дуушатай байдаг. Ород арадай омогорхол Пушкин ха юм. Харин латыш арадай сэдьхэл зүрхэндэ дүлэтэ поэт, драматург, шэнэ сагай уряалша Ян Райнис хэтэ мүнхэдөө мартагдахагүй. Хоридохи зуун жэлэй эхиндэ латыш хүдэлмэришэн ангиин хүсэ шадалаа мэдэрэн, хархис дарлагшадайнгаа урдаhаа тэмсэжэ эхилхэ үеэр тэрэнэй революционно hанал бодолоор халима дүүрэн шүлэгүүд зэдэлээ бэлэй. Ян Райнис хадаа үнэхөөрөөшье хуби заяагаа дарлагдаhан ангитай холбоhон латыш арадай түрүүшын уран зохёолшодой нэгэн бэлэй. Гэбэшье буржуазна Латвида тэрэнэй зохёолнууд дэмжэгдэдэггүй, тиихэдэ өөрөө поэт али болохоор хашагдадаг hэн. Хэды тиимэшье hаань, латыш арад, хүдэлмэришэ анги өөрынгөө поэдтэ дуратай, зохёолнуудыень эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэлэй туг болгон абадаг байгаа. Латвиин Советскэ Союзтай нэгэдэhэнэйл удаа Ян Райнис арадайнгаа соёл культурын зэргэдэ эзэлхэ ёhотой hуури эзэлhэн, тэрэнэй зохёолнууд хэдэн зуу мянгаад тиражтайгаар хэблэгдэн гараhан, тэрэнэй нэрээр үйлсэнүүд, hургуулинууд нэрлэгдэhэн, памятник хүшөөнүүд бодхоогдоhон байха юм.

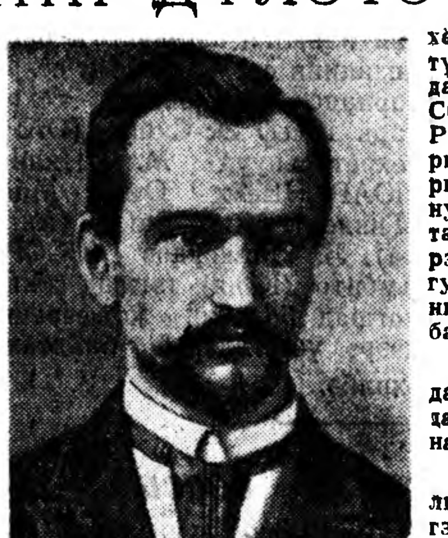

ЯН РАЙНИС

Өөрөө Ян Райнис түрэл арадайнгаа зол жаргалта ажабайдал харангүй, үшөө 1929 ондо наhа бараhан юм.

Манай республикада латыш литературын үдэрнүүдэй үнгэргэгдэхээ байhантай дашарамдуулан, дүлэтэ революционер, латыш арадай агууехэ поэт Ян Райнисай гурбан шүлэг оршуулжа, уншагшадайнгаа анхаралда табихамнай.

ЭДИР НАhАНАЙМ ХИЗААР

Үнгэрhэн эдир наhанайм дайда,
Үнинэйл шамайгаа хараагүйб.
Үргэhэ нойройм гүнhөө hалаагүй,
Үрэ зүрхэндэм ходо байдаг —

Үргэн хизаарни сэдьхэлэйм үлгыш,
Түргэн шамдаа хүрэхым зүгныш.

Эдир наhанайм хүсэлэй эхиниш!
Эндэhээ ондоо хаанаш хүхин.
Элшэтэ наранай энхэрэл доро
Энхэ номгон байдалhаа хорон,
Эртынгээ үйдхар халхалан дараагүйб.
Эрмэлзээл түгэс алхалан ябаагүйб.

Зоболон гашуудал золгоhон дайдам,
Зосоом минии шарайшни байдаг —
Үнжэгэн манан соо үргэhэтэй хэбтэнэш
Үльгэрэй hайхан дангина мэтэш...

Хэзээ теэд hэрихэбши даа, дангина,
Хэлыш намда, асуун ханданаб?

Тала дайдаш тариглаагүй зандаа —
Талаан нууртал нэмжынэ гү зундаа?

Шугы, үдхэн ой соош дандаа
Шубууд дуулана гү—шагнахал hэм даа.
Намаг, нуурнуудш, о, түрэл дайдам,
Наран руу эрмэлзэнэ гү майда?

Ай даа, ши, хизаар hэнши этигэлэйм!
Анзаhа бариhан эзэншни бэлэйб.
Амарха сүлөөгүй ажаллана тэндэ
Аха дүүнэрни мүнөөшье... Мэндэ!
Гун нойрhоо, Эхэ оромни, бодыш!
Хүн,
анзаhаша, балташа хүн, бодыш!

Энхэ наhанайм хизаар одоол
Мүнхэ нойрhоо hэрээл, бодоол!

Үргэhөө сэлмээн үбсүүгээ сэлиит.
Үнэншэ аханартаа үүдээ дэлиит.
Харгы замдаа хамтадаа гараял,
Халюун дайдаяа баясан хараял.

**

Хаанашьеб уйтай аялга
Ханхинанал даа—шанга.
Хабартаа илдам аялга
Ханхинанал даа — шагна
Сагай суурлан мүндүү —
Самнана, дууданал.
Сахилгаан уряал дуун
Саанаhаань дуулданал.

А. Жамбалдоржиевай оршуулга.

ӨӨР ТУХАЙГАА hАНА

Гол анги, ударидагша,
Хабатайш, хүсэтэйш.
захирагшаш.
Хамаг ангинууд
Хам шамаяа түшэнхэй.
Гол анги, гол анги!

Ажабайдал гоёоhон,
Аялгата дуушан,
Хүтэлэгшэ,
Бүтээлшэ болыш,
Гол анги, гол анги!
Эхэ оронойнгоо түлөө
Эрэлхэг батаар —
Шэрүүн байлдаанда,
Шэн зоригто ажалда
Бэлэн байгыш,
Гол анги, гол анги!

Г. Дашабыловай оршуулга.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1963 оной майн 28.

Эрдэм, Техникын һонин

Номгон далайн оёорһоо абтаһан мэдээнүүд

Номгон далайн оёорой картанууд удахагүй номой магазинуудта бии болохо. Энэ картые СССР-эй Наукануудай академиин далайнуудые шэнжэлэлгын институдай коллектив байгуулаа. Тус карта зохёолгые хүтэлбэрилһэн географическа наукануудай кандидат Глеб Удинцевтэ АПН-эй корреспондент Наталья Жигач хандажа, энэ хүдэлмэри тухай хөөрэжэ үгэхыень гуйһан байна.

— Номгон далай дэлхэйн гурбанай нэгэ хубиие эзэлдэг; тус далай бүхы далайнуудай бултанһаань ехэ, бүхы хуурай газарһаа үргэн юм. Далайн олзоборилгые — загаһа, хамагай түрүүндэ, краб болон кит барилгада энэ далай угаа ехэ үүргэ дүүргэдэг. Сааша саашадаа эндэһээ ашагта малтамалнууд абтадаг болохо. Эндэ түмэрэй-марганцева руда олдонхой.

Номгон далайе шэнжэлэлгэ эрдэм ухаанай талаар угаа ехэ удха шанартай. Номгон далайн байгууламжые мэдээгүй һаа, манай бүмбэрсэг дэлхэйн байгууламжые, тэрэнэй яажа бии болоһые, хүгжэһые мэдэхэ аргагүй байна.

Далайн оёор манай һанадагай ёһоор һарын нюруутай ямаршьеб зэргээр адлирхуу байха юм. Энэ далайн оёор хайшаа түхэл янзатайб? Далайн хизааргүй үргэн оёор жэб жэгдэхэн тала дайда шэнги (үдэр үдэрлэжэ, һара һарлажа тамархадашье жэгдэ зандаа байдаг), тиигээд зарим газартань орьёл торьёл хада хүбшэ, оёоргүй гүнзэгы нүхэ һүбэ дайраладаг.

Номгон далайн уһан арба шахуу километр үндэр булканай тэһэрдэг хада уулые хушажа байдаг. Эдэ хада уланууд хуурай газар дээрэхидэ орходоо үндэрнүүд, мүн олоншье. Мянга шахуу иимэ хада уула мэдээжэ болонхой. Гэбэшье далайн оёорой имагтал арбанай нэгэ хуби шэнжэлэгдэһэн байна бшуу.

Далайн оёорто үндэр хада уланууд, гүнзэгы, нарин жалга нүхэнүүд бии. Иимэ түхэл янзаараа Номгон далай тусгаар илгардаг, иимэ ушар Индийскэ, Атлантическа, Мульһэтэ далайнуудташье үзэгдэдэггүй.

Иимэ гүнзэгы уһата жалганууд хойто зүгһөө Алеутска болон Курильска аралнуудһаа эхилээд, Японой, Идзу, Бонин болон Марианска аралнуудай хажуугаар гараад, Шэнэ Гвиней шадар дэлхэйн бүмбэрсэгэй урда талын хахад ороод, Тонга болон Кермадек аралнуудай хажуугаар саашадаа зурыдаг. Эдэ гүнзэгы жалганууд Антарктида шадар үгы болоод, Урда, Түбэй болон Хойто Америкын зүүн эрье шадар дахяад бии болодог.

Марианска болон Филиппинскэ жалганууд эгээл гүнзэтынүүдынь юм. Марианска хүнхэрэй гүнзэгынь арба нэгэн километр, Филиппинскэ хүнхэрэй гүнзэгынь арба нэгэ мянга табан зуун хорин гурбан метр юм.

Номгон далайн гүнзэгы жалгын түхэреэн соо булканууд болоһол байдаг. Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ газарай ехээр хүдэлэлгын эпицентрнүүд энээнтэй холбоотой юм.

Далайн оёорой ямар түхэлтэй байһыень эрдэмтэд хайшан гээд мэдээб? Хэрэгтэй мэдээнүүдые яажа суглуулааб? Далайн оёорой Батиметрическэ карта үнгэрэгшэ зуун жэлэй эсэстэ, манай зуун жэлэй хоридохи болон гушадахи онуудта зохёогдоһон юм. Энэ карта мүнөө хуушараа. Юуб гэхэдэ, олон шэнэ мэдээнүүд абтанхай. Иимэ мэдээнүүд хайшан гээд абтааб гэхэдэ, далайн гүнзэгые хэмжэхэ шэнэ түхеэрэлгэ хэрэглэгдэһэн байна. Энэ түхеэрэлгэ абяанай долги хэрэглэн корабльнуудай ябууд дунда далайн оёорой гүнзэгые тодорхойлжо шадаха байна. Автоматическаар бэшэдэг оньһо түхеэрэлгэнүүд далайн оёорой түхэл маягые тон наринаар харуулжа үгэдэг. Мүнөө эрдэмтэд Номгон далайн оёорой түхэл маягые һайнаар мэдэхэ аргатай болоо.

Шэнэ мэдээнүүд угаа олоор, түргэнөөр абтадаг боложо, эдэ материалнуудые согсолхые, карта дээрэ харуулхые һүүлшын арбан жэлэй турша соо хэншье һэдэлгэ гаргаагүй. Гэбэшье далайн оёорые геологическа талаар шэнжэлхын тулада наринаар зохёогдоһон карта хэрэгтэй байна бшуу. Бүмбэрсэг дэлхэйе шэнжэлхэ уласхоорондын жэлэй үедэ олон мэдээнүүд абтаһан байха юм. Суглуулагдаһан материалнуудай уласхоорондын фондdo ородог дээрэһээ, тэдэниие бүхы оронуудай эрдэмтэд хэрэглэжэ шадаха байна.

Эдэ материалнуудые согсолхын тулада ехэ оролдолго гаргагдаа. Гэбэл тус хүдэлмэри таба шахуу жэлэй турша соо үргэлжэлөө. СССР-эй Наукануудай академиин далай шэнжэлэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэдэй ехэ коллектив бүхы фондые карта зохёолгодо зорюулагдаһан бүхы коллекциие хаража үзөө; урда тээхи зуун жэлэй турша соо эмхидхэгдэһэн экспедицинүүдэй зохёолнуудые шэнжэлээ.

Тиигэжэ Номгон далайн батиметрическэ карта элдэб олон янзаар, ондо ондоо хэм хэмжүүртэйгээр зохёогдоһон байна.

Зургаан хуудаһатай ханын карта Номгон далайн оёорой онсо түхэл маягые харуулжа үгэнэ. Тиихэдэ үргэн олон уншагшадта зорюулагдажа батахан хэмжээнэй карта мүн лэ зохёогдонхой.

(АПН).

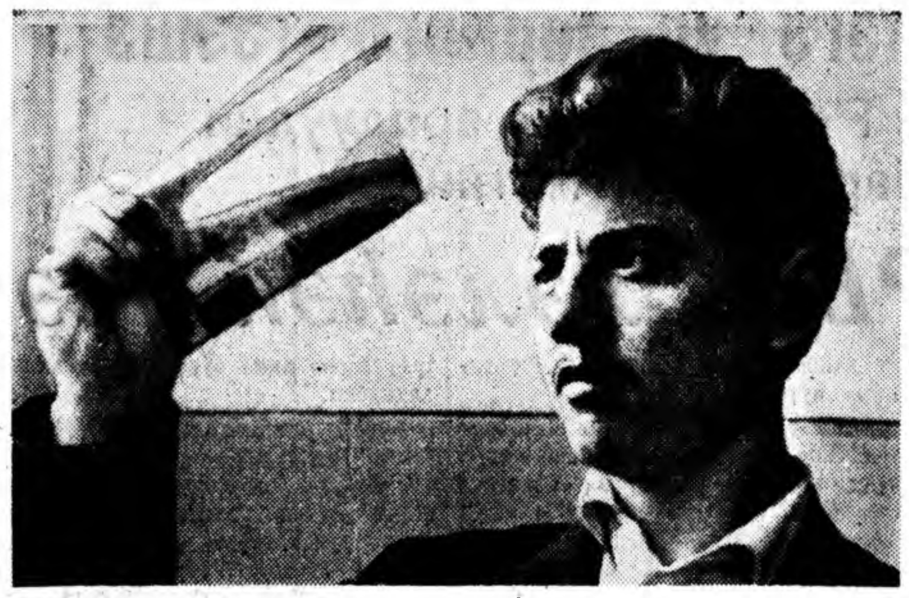

Улаан-Үдын 1-дэхи фотографиин хүдэлмэрилэгшэ Георгий Игумнов даалгагдаһан ажалаа һайн шанартайгаар бүтээжэ, ажалшад олоной магтаалда хүртэдэг юм. Нүхэр Г. Игумнов коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэ олохын түлөө тэмсэнэ.
Зураг дээрэ: Г. М. Игумнов.
А. Мантаевай фото.

Шэнэ зүжэгүүд, концертнүүд

Манай театрнуудай хүдэлмэрилэгшэд республикынгаа 40 жэлэй ойн һайндэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтажа байна. Театрнууднай үнгэрэгшэ хаһаяа 20 шэнэ зүжэг, 2576 концертнүүдые табижа, хэдэн зуугаад мянган харагшадайнгаа культурна эрилтые хангаба.

Һүүлэй жэлнүүдтэ театрнуудай репертуар мүнөөдэрэйнгөө хүнүүдэй ажабайдалые харуулһан шэнэ шэнэ зүжэгүүдээр баяжаа. «Ленинградска проспект», «Сагаан һүнинүүдэй үдэшэлгэнүүд», «Ливониха дээшээ дэгдэбэ», «һэшхэл», «Хүрьгэн хүбүүн» гэхэ мэтэ зүжэгүүд репертуартнь оролсобо.

Ойнгоо һайндэрые бүри шэнэ репертуартай угтахаар театрынхид Батуевай «Ажабайдалай сэсэгүүд» гэһэн балед-тэй танилсажа байнхай. Мүн Глинкын «Иван Сусанин», Аюшеевэй «Аха дүүнэр» гэһэн оперонуудаар харагшадаа баясуулха юм.

«Аха дүүнэр» оперой либретто революциин үедэ ород, буряад яһатан хайшан гэжэ Совет засагай түлөө тэмсэһэниие харуулан бэшэгдэнхэй.

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад театрынхид Н. Балданогой «Бүргэд ниидэхэ бүреэ һодо нэмэдэг» гэжэ нэрэтэй зүжэг табихаар хараална. Ород драмынхид буряадай революционер хүбүүн Павел Балтахинов тухай зүжэг табиха. В. Розовой «Үдэшын эдеэлгэнэй урда» гэһэн зүжэг һайндэртэ зорюулагдана.

Буряадай хатарай болон дуунай ансамбль программаяа шэнэлэн хубилгаба. Буряад нютагуудай дуунай аялга дээрэ бэлдэгдэһэн ёохор наадан, бусадшье шэнэ дуунууд, хатарнууд программадань оролсохо байна.

К. Андреев.

Һургуулинууд... хэшээл түгэсх... болзорые хубилг... тухай

МОСКВА, майн 23. (ТАСС-ай корр.). РСФСР-эй Г... нистерство һургуулинуудта хэшээлнүүдээ түгэсхэх... зорнуудта зарим тэды хубилалта оруулба. Гэгээрэлэй... тус шиидхэбэри баталан абахадаа, мүнөө жэлэй сагай у... со эрхэ байдалые, мүн багшанарай болон түрэлхид... намжа дурадхалнуудые анхаралдаа абаһан байна. Г... нистерствын баталһан шэнэ гуримай ёһоор, һуралса... 1—4 классуудта майн 25-да түгэсхэгдэжэ, ухибүү... ралта эхилхэ.

Мүн урда сахигдадаг шиидхэбэриһээ илгаа юун... бүхы 8-дахи классуудта майн 29-дэ һүүлшын хонх... Тус классайхидай һуралсалай практика хубилгагд... мэһээ 8-дахи класс дүүргэгшэдэй шалгалтадаа бэлэд... саг гаража үгэхэ байна.

Найман жэлэй болон дунда һургуулиин бусад к... шээлнүүдээ түгэсхэлгэнь хуушанайхяараа үлэхэ. Үйл... ралсалтай городой болон хүдөөгэй дунда һургуули... классуудта һурагшад хэшээлнүүдээ июниин 24-дэ түг... 11 класс дүүргэгшэдэй һүүлшынь хонхо майн 24-... июниин нэгэнһээ шалгалтанууд эхилхэ байна.

Барилгын факультедэйхид эр...

Зүүн-Сибириин технологическа институдта һуралсалай жэлэй түрүүшын хахад дүүрэбэ. Энэ һарын эхеэр тус институдай ВЛКСМ-эй комитет болон профкомой хамтын суглаан боложо, факультедүүдэй хоорондо, мүн академическа группануудай 1-дэхи хахад жэлэй дүн гараба. Факультедүүдэй, академическа группануудай комсомольско болон профсоюзна организацинуудай һуралсалай талаар, мүн баһа студент бүхэнэй занятияа элдэб шалтагаанаар таһалдуулхагүйн тула горитойхон хүдэлмэри хэһыень тэмдэглэгдээ.

Академическа группа бүхэндэ староста, комсорг, профорг гээд байдаг. Энэ гурбан нюурые—гурбалжан гээд студентнэр нэрлэдэг. Гурбалжанай һайнаар хүдэлөөд байбал, группа бүхэнэй һуралсал һайн, мүн журамтайшье байдаг.

Хамтын суглаан дүн гаргахадаа 441-дэхи группые (комсорг Малханова, староста Петрова), 632-дохи (комсорг Бахаева, староста Седунов, профорг Шаракшин...) (комсорг Ажеев, ст... лин), 442-дохи—(к... ко, староста Мигун... (комсорг Зубков) ... наар үгөө гэжэ тэмд...

Студентнэр Ю. Е... лов, И. Челночков ... «5» гэһэн сэгнэл... шалгалтануудаа үг...

Уран һайханай бү... ри тухай хэлэхэ бо... һайн амжалтатайгаа... эрэшүүлэй хоор бүр... шын харалгада эрх... нэлтэ абаа. Тиихэдэ ... жогууд: фото, вокаль... ческа ба эстрадна ор... дэһээр үнинэй.

ВЛКСМ-эй комит... комой хамтын сугла... реэр барилгын факу... гын Улаан туг бари... демическа группану... түрүү һуури 441-дэх... лээ.

Хубитаяа оруулалса...

Улаан-Үдэ хотымнай үндэр наһатан лотерейн 3-дахи тиражда наадаха биледүүдые худалдалгада хубитаяа оруулалсана. Пенсионер Дмитрий Семенович Балаганский 300 билет худалдаха гэжэ нөөсэлгын кассаһаа абаа.

Беляш, Гурев... гэгшэд 100—100... дахань. Олохон ... энэ хэрэгтэ хуби... сана.

Д...

Хилээн саанаһаа

Бэеэ даанхай Африкын хүсэл эрмэлзэлгэ

АДДИС-АБЕБА, майн 24. ТАСС-ай тусхай корр. С. Лосев, Н. Олейников ба Р. Серебрянников гэгшэд иигэжэ дамжуулба:

Кинокамернуудай нюдэ һаргаама ялаганаан соо түрүүлэгшээр һууһан Слоново кости гэдэг эрье шадарай гүрэнэй президент Уфуэ-Буаньи мүнөөдэрэй пленарна заседаниие нээбэ.

Заседаниин зал соо бүхы һууринууд эзэлэгдэнхэй, хүндэтэ айлшадай ложодошье хүн дүүрэн, хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй һуудаг газарташье дүүрэн хүн бии. Эндэ ерэхэ һанаатай олон хүн орожо шадабагүй. Тиимэһээ Африкын байшангай доодо дабхарта «Ротонде» гэдэг соо телевизорэй дэргэдэ олон хүн һуужа хараба.

Мүнөөдэрэй заседаняар хүнүүдэй ехээр һонирхоһониишье ойлгосотой. Африкын гайхамшагта политическэ ажал ябуулагшад Кваме Нкрума, Гамаль Абдель Насер, Модибо Кейта, Ахмед Бен Белла мүнөөдэр үгэ хэлээ бшуу. Бэеэ даанхай Африкын бодото һанал хүсэл зэдэлжэ байба лэ. Африкын байшангай гол ехэ зал соо гүрэнүүд болон правительствануудые толгойлогшонорой зүбшэжэ байха һамбаандань гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд конференциин баталан абаха резолюцинүүдые хаамал заседани дээрэ зохёожо байба.

Ази ба Африкын арадуудтай һаналаа нэгэдэлгын организациин саг үргэлжын секретариадай генеральна секретарь Юсеф Эс-Сибай (ОАР), секретарьнууд М. Пилисо (ЮАР), Шейх Омар Мбаи (Гвиней), М. А. Байя (Ангола), Л. Максудов (СССР), Амбито (Кени) гэгшэд ажаглагшад боложо, конференци дээрэ үсэгэлдэрэй байлсажа эхилбэ.

Эгээл шухала һануулга

НЬЮ-ЙОРК, майн 24. (ТАСС). Москвагай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ стадион дээрэ болоһон Советскэ-Кубинска хани барисаанай митинг тухай мүнөө үе сагай уласхоорондын эгээл шухала үйлэ хэрэг мүн гэжэ мүнөөдэрэй Нью-Йоркын газетэнүүд мэдээсэбэ.

Н. С. Хрущевой Фидель Кастрын үгэнүүдые хуряангыгаар газетэнүүд эли газартаа толилбо.

Арадай Кубада дурагүй байгаашье һаа, Н. С. Хрущевой үгэ соо хэлэгдэһэн һануулганүүдые буржуазна журналистнууд ойлгожо ядаа бэшэ ааб даа гэжэ Америкын газетэнүүд бэшэнэ. «Кубые газаа дэлхэйһээ хааха ябадал гү, али тэрээндэ добтолго хэхэ болоо һаа, нёдондо жэлэй октябрьда бологшо бэрхэшээлһээ бүри доро юумэн боложо магад гээд премьер Хрущев һануулба гэжэ «Нью-Йорк Таймс» газетэ бэшэнэ». «Нёдондо намар премьер Хрущев президент Кеннидэ хоёрой хоорондоо ойлголсоһон хэлсээе Холбоото Штадай зүгһөө эбдэхэ болоо һаань, Советскэ Союз Кубада туһалха гэжэ Хрущев мэдүүлээ гээд газетэ үргэлжэлүүлнэ».

«Кубада добтолгые Советскэ Союзда хэгдэһэн добтолго гэжэ харагдаха юм гээд совет премьер Хрущев Холбоото Штадуудта һануулба гэжэ «Нью-Йорк Геральд Трибюн» газетын москвадахи корреспондент мэдээсэбэ.

Советско-кубинска хани барисаан эбдэршэгүй бата бэхи

ГАВАНА, майн 24. ТАСС-ай корр. М. Бузивский иигэжэ дамжуулба:

Үсэгэлдэр Гаванын предприятинууд болон эмхи зургаануудта, Кубын бусад городуудта үдын забһарлалгын болоходо Кубын радиостанцинууд Москвае табиба. Энэ үедэ сүлөөтэ аралай хэдэн зуу мянган ажалшад Ленинэй нэрэмжэтэ стадион дээрэ боложо байһан митинг шагнахаяа, Москвагайхидтай хамта байһан вождь Фидель Кастраяа харахаяа радиоприёмнигууд болон телевизорэй дэргэдэ ерэбэ.

Промышленна предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд, саахарна полинууд дээрэ хүдэлэгшэд, промышленна барилга хэгшэд, студентнэр, һурагшад Н. С. Хрущевой, Фидель Кастрын үгэнүүдые ехэ анхаралтайгаар шагнаба. «Фидель, Хрущев, бидэнэр таанадтай хамтабди», «Вива Советскэ Союз», «Вива Куба» гэжэ байгаад эдэнэр москвагайхидтай хамта хэлэжэ байба. Эдэ үгэнүүдынь сээжэ зүрхэнэй оёорһоо хэлэгдэһэн, Кубын бүхы арадай зүрхэ сэдьхэлэй үгэнүүд болоно.

Кубын ажалшад Советскэ Союзай үзүүлдэг һайн һайхан туһаламжа тухай, Кубын арадай аха дүүгэй хани барисаан тухай эдэнэр үнэн зүрхэнһөө хэлсэнэд.

Интернациональна уялгадаа СССР үнэн сэхэ байна

БЕРЛИН, майн 24. (ТАСС). Москвада болоһон советско-кубинска хани барисаанай митинг тухай мэдээсэлнүүд ГДР-эй газетэнүүдэй гол һуури эзэлбэ.

Ойлголсоһон хэлсээгээ баримталангүй, шахардуу шанга байдал тохёолдуулаа һаань, Советскэ Союз интернациональна уялгаяа дүүргэн, Кубын аха дүү арадта туһалхаар бэлэн гээд Советскэ правительствые толгойлогшын хэлэһэн үгэ эзэрхэг түримхэйшүүлдэ ойлгосотой һануулга болобо ёһотой гээд «Нейес Дейчланд» газетэ тэмдэглэбэ.

НАТО-гай соведэй сесси

ОТТАВА, майн 24. (ТАСС). НАТО-гай соведэй үсэгэлдэр үтлөөнэй заседани дэлхэй дээрэхи политическэ байдалай шэнжэлэлгэдэ зорюулагдаба. Зүүнэй ба баруунай оронуудай хоорондохи харилсаануудта гол анхарал хандуулагдаа гэжэ хэблэлэй асуудалаар НАТО-гай түлөөлэгшэ мэдүүлбэ. США-гай гүрэнэй секретарь Раск түрүүн үгэ хэлээ. НАТО доторхи байдалые дэлгэрэнгыгээр харуулаад, мүн НАТО-гай райондохи, энэ бүлэглэлэй газаа тээхишье асуудалда тогтон хэлэһэн байна. Баруун Берлиндэхи байдалые Раск шэнжэлбэ.

НАТО дотор олон ондоо һанал бодол гарадагшье һаа, энэ организациин гол ёһо гурим хубилхагүй юм гээд гүрэнэй секретарь тэмдэглэбэ. Франци Баруун Германи хоёрой хоорондо сэрэгэй политическэ хэлсээ баталһан ушар Европодохи байдалые тогтонижоруулха һайн баримта болоно гэжэ Раск шэнжэлбэ.

Ядерна туршалганууд, ядерна зэбсэгые дэлгэрүүлхэ тухай, Кубын асуудал тухай, Лаос болон Урда Вьетнам тухай Раск саашань тогтон хэлээ.

Дундадахи зүүн зүгэй байдал тухай Турциин Гадаадын хэрэгүүдэй министр Эркин тогтожо хэлэбэ.

Лаос тухай, Дундада Зүүн Зүгтэхи асуудал тухай, мүн зүүнэй ба баруунай оронуудай харилсаанууд тухай Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Хьюм хэлэһэн байна.

Турцидахи байдал

АНКАРА, майн 24. (ТАСС). Майн 20-ной һүни болоһон байлдаануудта наһа бараһан турецкэ армиин солдадууд болон офицернүүдые Анкарада хүдөөлүүлээ. Правительствын шиидхэбэриин ёһоор эдэнэр Турциин Республикые байгуулагша Ататюркын мавзолей соо хүдөөлүүлэгдэбэ. Энэ хадаа эгээл үндэр хайра хүндэ мүн болоно.

Наһа барагшадые хүндэлхэтэеэ хамта засагаархид нүгөө талаһаа энэ байлдаануудта хабаадагшадые түрмэдэ хаажа үргэлжэлһөөр. «Адалет» гэжэ газетын бэшэһэнэй ёһоор 200 шахуу хүн хаагдаа, тэрэ тоодо үшөө 1926 оной февралиин 22-то болоһон хэрэгүүдтэ хабаадаһан хүнүүдшье бии. Тиихэдэ Т. Айдемир Анкарада сэрэгэй буһалгаа хэжэ, правительствые унагааха һэдэлгэ хэһэн юм. Мүн түрмэдэ хаагдагшадай дунда «Национальна нэгэдэлэй комитедэй» гэшүүд бии.

Аргентинада шэнэ правительство байгуулагдаба

БУЭНОС-АЙРЕС, майн 24. (ТАСС). Аргентинада хоёр неделиин турша соо үргэлжэлжэ байһан правительствадахи бэрхэ байдал дүүрэбэ. Президент Гидо гэдэгэй шэнэ правительство байгуулагдаа. Генерал Хуан Карлос Кордини Гадаадын хэрэгүүдэй министрээр томилогдоо. Экономикын министр Мартинес Де Ос болоо.

ОРДОН БА УРСА ГЭРНҮҮД

105 таһалгатай гоё һайхан ордон, хажуудань муухан урса гэр. Алжирта энэ ордон соо Францнин баян Боржо гэдэг ажаһууһан, харин энэ урса соо Алжирай таряашанай бүлэ һууһан юм.
Мүнөө хамаг юумэнь хубилжа байна. Баяшуулай гарһаа хүдөө ажахын болон худалдаа наймаанай предприятинууд абтажа, тусхай управлениин комитедүүдтэ үгтэнэ. Һүүлэй үедэ француз баяшуулай гарһаа фермэнүүд абтаа. Францнин колониализмын һүлдэ — Боржын ордон байра энэ комитедэй мэдэлдэ оронхой.
АДН—ТАСС-ай фото.

АДЛИРХУУ УДХА...
ород-буряад таабар...

АЖАЛ ХҮДЭЛМЭРИ, ЭРДЭМ НОМ ТУХАЙ

1. **Белое поле,**
Черное семя
Кто его сеет,
Тот и разумеет
(Бумага и буквы).
Сагаан дэлхэйдэ
Хара дэлхэй хаяаб. (Бэшэхэ).
2. **В Москве рубят,**
А к нам щепки летят. (Письмо).
Эрхүүгэй сабшадаһан
Эндэ унаа. (Бэшэг).
3. **Ах, кабы встал —**
Так бы до неба достал,
Кабы руки да ноги —
Вора бы связал,
Кабы рот да глаза —
Все бы рассказал. (Дорога).
Хүлтэй хадаа,
тэнгэридэ хүрэхэ һэм,
Хүүртэй хадаа
хулгайшанине бариха һэм.
(Харгы).
4. **Железный нос,**
В землю врос,
Роет, копает,
Зеркалом сверкает.
(Плуг).
Газар доогуур
Галуун нүүгээ.
(Плуг).
5. **Лезу, лезу**
По железу
На мясную гору.
(Садиться на оседланную лошадь).
6. **Мяхан хада өөдэ**
Түмэр гэшхүүрээр гараба.
(Эмээл мори унаха).

ГЭР СООХИ ЮУМЕН ТУХАЙ

1. **Чем больше я верчусь.**
Тем более толстею.
(Веретено).
Эрээгшэ хонин
Эрьелдэ эрьелдэһээр таргалаа.
(Ээрсэг).
2. **Синенько, маленько,**
Штучка, небольша,
Сквозь тын кишки тянет.
(Игла с ниткой).
Гэлигэр хүхэ хулгана
Гэдэһээ шэрээд гүйнэ.
(Зүүн, һабагша).
3. **Маленька,**
Синенька
Весь мир одевает.
(Игла).
Шамһаа заахан хүн
Шамай хубсалуулаа.
(Зүүн).
4. **Два брата меньших**
Бегут впереди,
А два старших — позади,
А догнать н...
(К...)
Ахань дүүгээ ...
(Үг...)
5. **Поля стекл...**
Межи дерев...
(О...)
Тэбхэр поли
Модон хашаа...
6. **Два брюшка**
Четыре рожка...
Хоёр гүзээтэй...
Дүрбэн хушуу...
7. **Под одной шл...**
Четыре братца...
Эсэгын дүрбэн...
Нэгэ малгайта...

Саг... уна...

Улаан-Үдын ... ваториин мэдээ... мүнөөдэр респуб... бага зэргэ үүлэт... нойтон орохогүй... һөө һулахана... Улаан-Үдэ горо... 4—6, үдэртөө 2... дулаан болохоо...

Майн 27—28-н... республика дото... байха, зарим газ... бага зэргээр хур... хо. Баруун зүгһ... һалхилха. Һүни... магуудта 1—6 г... бусад аймагууд... дулаан болохо. ... аймагуудта 11—1... нютагуудта 16—2... лаан байхаар хү...

дежурн...

Редактор ... Ц. О...

Шанай адрес, телефо...

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. ... ца ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, ... —38-42, зам. редактора — 35-84, секрет... отделов: сельскохозяйственного производства ... жизни—47-59, 35-14, промышленного произ... ной жизни—48-89, 33-61, коррек торская—3... Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: ... —24-74, советского строительства и быта—3... ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 ... 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства ... Бурятской АССР.

Н00433. Зак. ...